

Itinerarium
Volkmann *Gleich*

Einladungs-Programm

zu der

am 22. Mai 1871

stattfindenden

drei hundert und achtundzwanzigsten Stiftungsfeier

der

Königlichen Landesschule Pforta.

Inhalt:

- I. Itinerarium Alexandri ed. Didericus Volkmann.
- II. Jahresbericht des Rectors.

Naumburg,
Druck von Heinrich Stelling,
1871.

ITINERARIUM ALEXANDRI

EDIT

DIDERICVS VOLKMANN

PROLEGOMENA

ITINERARII ALEXANDRI liber manu scriptus non videtur superesse nisi unus Ambrosianus, ex quo post tertiam fere partem a Muratorio (*Antiquitt. Italicc.* III, 957 sqq.) male deformatam Angelus Maius paravit editionem principem, quae prodiiit Mediolani anno huius saeculi XVII, repetita illa in *Classicorum Auctorum* a Maio editorum tomo VII (Romae MDCCCXXXV), postea in Curtio Lemairiano (*Parisiis MDCCCXXIII* Vol. III), denique paucis quibusdam maculis abstersis in Caroli Muellero libro de scriptoribus rerum Alexandri magni conscripto, qui adiunctus est Arriano Duebneriano. Neque eorum, qui praeterea emendando Itinerario operam dederunt, quisquam rursus codicem inspexit aut excussit, ut is qui vulgo fertur verborum contextus una nitatur Maii auctoritate. Quem cum in scriptoribus edendis festinantius quam accuratius rem gessisse constaret, incerta sane et lubrica erat emendandi condicio. Quo magis opportune accidit, quod cum dudum de hoc scriptore denuo edendo cogitasset, eius negotii facultas mihi facta est insigni Guilelmi Studemundi benignitate, qui comiter intercedente Rudolfo Schoellio mea causa codicem cum editione Mediolanensi diligentissime contulit, et ita contulit, ut re cum pulvisculo, ut aiunt, exhausta neque ulla iam reliqua sit scripturae dubitatio et de toto codicis habitu certissimum fieri possit iudicium.

Est igitur codex Ambrosianus, quem infra in adnotatione mea A littera signavi num. P. 49 ordin. superior., membranaceus, formae quadratae, saeculo undecimo scriptus, Auenione Mediolanum delatus, id quod testatur inscriptio manu Olgiati, primi Ambrosianae bibliothecae antistitis, anno MDCV in fronte libri exarata („Auehione uehendum curauimus“); continet Iulii Valerii libros de rebus gestis Alexandri et Itinerarium Alexandri, illos in fronte mutilos, hoc in fine. Olim complectebatur plus undecim quaterniones, quorum qui reliqui sunt nouem — nam perierunt primus et quintus et quae undecimum excipiebant folia admodum pauca — iustum octonorum foliorum numerum complent, imo margine suo quisque numero signati, nisi quod quartus non octo est sed nouem foliorum, de industria a librario in eam compagem auctus, ut Iulii Valerii liber primus ipso quaternionis limite terminaretur, et decimus septem tantummodo foliis constat, octauo folio ab ipso scriba resecto. Atque incipit Iulius Valerius a primi libri uerbis *ad uotum procliuitas fiat*. Neque enim improbo et q. s. (I, 18 ed. Muellero.) et continuatur ad usque codicis paginam CVIII, ut quaterniones complectatur II—III, VI—VIII, fol. 5 med., ubi finem faciunt uerba *alexandriae sacratissimum habent*. EXPLICIT

OBITVS ALEXANDRI INCIPIT ITINERARIVM EIVSDEM. Sequitur igitur Itinerarium, quod ab eodem librario scriptum posteriorem codicis partem efficit, quat. VIII, fol. 5 med. X XI, ut sit paginarum triginta sex, quae suis seorsum numeris signatae sunt, quamquam librarium utriusque scriptoris libros ad unum quasi corpus consociare noluisse ex ea quam descripsi fasciculorum condicione necessario colligendum est. Itinerarii pagina septima — eadem septima est meae editionis — est palimpsesta, sed Studemundo teste et pristina scriptura et posterior ab eiusdem scribae manu profectae sunt. Nec maioris momenti est, quod ex tinctura a Maio adhibita codicis paginae 6 (= pag. 6, lin. 9 porgi — lin. 10 Dario) et pag. 36 (= pag. 28, 17 et 18; 29, 3—10) nonnullae litterae prorsus evanuerunt, quas tamen cum de scriptura satis constaret singillatim enumerare nolui.

Plurima vitiose scripta ipse librarius inter scribendum correxerat, cuius rei indicio in adnotatione critica litteris usus sum *man. pr.*; reliquas correcturas ab altera manu eodem saeculo factas neque ultra pag. 14 mei exempli procedentes litteris *man. alt.* additis significavi omnes. Atque eorum quidem, quae ab ipsius scribae manu correctae sunt exempla collegi haec: *tali* corr. *man. pr.* ex *tale* 3, 13; *lenocinaretur* ex *lenicinaretur* 4, 4; *candidus* ex *candibus* 4, 10; *adpulere* ex *adpuluere* 5, 9; *Illum* ex *Iham* 5, 10; *transitorie* ex *trasitorie* 7, 8; *comitabantur* ex *cominabantur* 7, 15; *insperata* ex *inspirata* 8, 25; *dixisse* ex *duxisse* 8, 25; *alites* ex *alitus* 11, 20; *habito* ex *habitu* 12, 19; *Alexandri* ex *Alexandrum* 14, 15; *internuntium* ex *internuntium* 14, 25; *suos* ex *suoso* 17, 4; *refuge* ex *refugie* 17, 12; *hos* ex *his* 17, 25; *meotis* ex *metis* 19, 9; *itinere* ex *tempore* 19, 10; *cohiberent* ex *cohibebant* 20, 11; *niuis* ex *niuiss* 20, 15; *mutilatis* ex *mulatis* 21, 8; *neglegebat* ex *neglebebat* 22, 2; *puniri* ex *superari* 22, 4; *praeret* ex *praeret* 23, 8; *copiis* ex *cupiis* 24, 1; *se* add. 25, 21; *patria* ex *patri* 27, 12; *forte* ex *fortem* 28, 20; *poculum* ex *populum* 28, 22. Quibus accedunt nonnulla quae radendo eadem manus in integram restituit: *muniam* 7, 9; *Aeropi* 7, 4; *fugerant* 7, 16; *praeuersos* 8, 18; *reuenit* 10, 9; *incipiit* 13, 25; *Besus* 18, 4; *metu* 20, 5; cf. praeterea quae adnotavi ad 6, 18; 7, 5; 18, 3; 23, 9; 24, 2; 25, 7. Alia est ratio paucorum quorundam locorum, ubi scriba corrigendo si non pristinam scripturam restituisse, certe ad genuinam lectionem propius accessisse putandus est; velut quod 5, 6 *hicoris* corroxit ex *hicoris*, quamquam de his uerbis constituendis etiam post Letronnii et Haasii emendationem a me receptam aliquam relinqui dubitationem in adnot. dixi. Idem fere cadere sentio in corruptissima uerba 22, 14, ubi in *erat* uocabulo correcto ex *esset* aliquod uerae lectionis nestigium seruatum esse quamuis tenue apparet. Restant duo tantummodo loci, quibus genuinam scripturam ipsa scribae correctura obscuratam esse concedendum est, quorum alter est 2, 19: *sequitor* (c litteram supra s add. *man. pr.*) *simplicitas*, quae quidem uerba recte se habere iterum ac saepius ab aliis monitus aegre mihi persuasi; alter 7, 20: *una clipeo loricaque uel telo tum casside*, ubi quod scriba restituit *cum casside* — casu nescio quo factum est, ut eius rei mentio in adnotatione critica ommitteretur — dubito an longius absit a uero (coll. 15, 7: *opes tamen eius et arma tum cidarin* et q. s. et 22, 11 sq.).

Pergo ad alterius manus correcturas, quarum hae sunt praecipuae: *itinerarium* ex *itinerarum* 1, 2; *subeo* ex *subit* 1, 8; *eius* ex *eis* 1, 12; *quemque* ex *quisque* 2, 2; *occupato* ex *occupatio* 3, 11; *crebrioribus* ex *crecibrioribus* 4, 4; *audendum* ex *audiendum* 4, 6; *onerosior* ex *onesior* 4, 8; *iuventae* ex *iuenta* 4, 9; *Philippis* ex *Philipsis* 4, 16; *tumultuatus* ex *tumultuatus* 4, 19; *cantantibus* ex *cantibus* 5, 2; *ueris* ex *uerbis* 5, 2; *equitumque* ex *equitatumque* 5, 4; *punitum iri* ex *punituri* 5, 15; *utrinque* ex *utroque* 5, 19; *nihilominus* ex *nihilominis* — qua in uoce excudenda peccauit tyotheta — 5, 21; *aditu indemn* ex *aditumdemni* 6, 19; *heredis* ex *heredes* 7, 4; *additis* ex *additi* 7, 4; *secundam* ex *secunda* 8, 7; *grauarentur* ex *graucarentur* 8, 11; *ducebat* ex *ducebant* 13, 3; *concursu* ex *concurisa* 13, 4. Quibus accedunt, ut omittam quae ad orthographiam pertinent, uerba nonnulla radendo ab altera manu emendata, uelut *improuidus* 4, 7 et *uuisit* 9, 16. Haec omnia ita sunt comparata, ut menda aliquot leuiores recte sublata esse statuendum sit; at contra multo minus prospere res correctori cessit, cum aut nox aliqua addenda erat, aut grauius corrupta erant uerba, quam ut facilis correctura ultro se offerret. Neque enim recte addidit *deditus* uocabulum 3, 18, a librario omissum cuius loco Diltheyum secutus dubitanter scripsi *expeditis*, nec multum profecit, quod 4, 14 pro *usi* restituit *usus*, cui scripturae minus recte, siquid uideo, patrocinatus est Haasius, et aperte uitiosum esse apparet *calluit* uerbum 3, 9, cuius duae postremae litterae in rasura scriptae sunt. Quid quod nonnumquam factum est, ut uerba quorum facilis esset emendatio etiam magis deprauaret aut uerbis sanissimis nouas aspergeret maculas? Quo ex genere est *mora* uocabulum ex *more* factum 8, 11, cum aperte scribendum esset *morae taedio*; *qui* perperam mutatum cum *quo* 4, 7; *pateretur* 8, 13 cum *paterentur*; *si* particula 8, 13 ante *modo* uocabulum nulla idonea causa insertum; item *est* 3, 9 post *factusque* additum, quo omnis dicendi concinnitas tollitur; neque erat, quod *incitamento* formam 1, 13 tangeret aut *Peloponnenses* scriberet 4, 14 pro eo quod scriptum inuenerat *Peloponnensis*, cum eiusdem accusatiui terminationis alia exempla extant, cf. *ingentis* 5, 1; *omnis* 6, 7; *hostis* 13, 14; *frontis* 14, 2. Similiter peccauit quod *remoras* uocabulum 4, 3 priscum illud et rarius sane usurpatum, sed quo ne posteriorum quidem temporum scriptores prorsus abstinerent, prima syllaba inducta ad usitatiorem formam reuocare studuit, qua quidem re, sicut plurimis aliis Maius se decipi passus est. Eiusdem denique stultitiae indicio est, quod 7, 1 *Alexander audit* scripsit, *er* litteris in rasura exaratis, qua genuinam scripturam *Alexandrum* interiisse apparet.

Transeo ad alia uitiorum genera quibus codex inquinatus est plurimis et grauissimis. Atque ut mittam, quae leuiores sunt, uelut litteras quasdam frequenter inter se commutatas (*cl* et *d*, *c* et *t*, cf. 15, 12 cum *est* *iectare*, ubi restitui *tum exspectare*, 11, 10 cum *tuniculis*, ubi *tum cuniculis* scripsi ex Haasii coniectura, *t* et *i*, cf. 9, 29 *excidit* pro *excidit*, 11, 2 et pro *ei*, 11, 9 ut pro *ui* alia) et corruptelas aliquotiens ex compendiis *) minus recte intellectis obortas, cf. *permittit* pro *praemittit* 5, 11; *est* pro *esset* 10, 17; *pudet* pro eo quod

*) Compendia in adnotatione mea indicaui omnia praeter constantem *quoniam* particulae scripturam, quae est *qm*, ita ut lineola supra *m* litteram addita sit.

probabiliter mihi uideor restituisse *prouidet* 21, 21, quae res Maium nonnunquam fefellit (cf. adnot. ad 6, 15 *pro onere* et 18, 12 *peractis*): saepe factum est, ut una uel plures syllabae interciderent; ueluti recte Maius *desiderati* scripsit 15, 9 pro eo quod codex exhibet *desirati*, *defecerat* pro *fecerat* 15, 9 *more* pro *mo* 15, 21; *regionis* pro *regis* 16, 8; *insequitur* pro *inquitur* 16, 20; *turbido* pro *turbi* 19, 26; *uniuersi* pro *uersi* 17, 1; Haasius *exercitum* fecit ex *eum* 12, 21; *ac simul* ex *acsim* 11, 15; *ciuilibus* ex *ciuibus* 12, 17; Klugius *magna* uocabulum 11, 1 erudendum uidit ex codicis scriptura *ma*; 22, 10 *intento* ex *inte* coll. 6, 10 *etiam tunc ei in haec intento*; 23, 8 *praecipitare tumque* ex *praecipitatumque*; Kochius 12, 5 *credenda idoneum* ex *credendum*; ipse *audebat* scripsi 14, 2 pro eo quod in codice est *deat*; 11, 10 *uindicaret* pro *uinceret*; 20, 1 *potiturum* pro *potium*; 28, 18 *grauamen* pro *gramen*; neque quod 7, 24 *oneratior* restitui pro codicis scriptura *rator* improbatum iri confido, quoniam arma, quibus Alexander indatus in Cydnum amnem descendisse fertur, in terram enanti ei magno fuisse impedimento consentaneum est, ut multo uehementius uis frigoris in corpus penetraret; contra si cum Haasio scriberes *sudorator*, uel *uaporator* cum Wagnero, molestam haberes et plane inutilem eiusdem notionis repetitionem.

Prope ab hoc corruptelarum genere abest, quod interdum una aliqua uocula intercudit, quae qualis fuerit plerumque cum ex ipso uerborum contextu, tum ex eorum, quae antecedunt aut sequuntur uocabulorum similitudine colligi potuit. Nam ut paucis defungar, dubium non est, quin recte quae pronomen Maius inseruerit 27, 7: *petram quoque quae Aornis uocatur affectat*; nec minus recte *abnuat* uocabulum addidisse mihi uideor 17, 20 propius illud ad antecedentis uocis *obniti* litterarum ductus accedens, quam Maii *negat* et *nolit* Klugii. Non particulam bis addidi 12, 11 ex coniectura Kochii (*quo non purior crystallus*) et 11, 16 (*non insciens*), quamquam his uerbis etiam aliter consuli posse concedo, modo ne Maium audias, qui cum *insciens* dici potuisse existimauit pro eo quod est *sciens*, non sine aliorum exemplis, ut ait, incredibilia molitus est. Difficilius est diiudicare, rectene se habeat an secus, quod 10, 2 de eadem negatione ante *facile* inserenda cogitauit Haasius, quoniam Itinerarii uerba non ubique cum Arriano consentire certum est. Neque immerito *magis* uocabulum 11, 1 a Kochio interpositum esse aliis eiusdem scriptoris exemplis potest comprobari. *Vsi* uocabulum 28, 14 post *sexus* inserendum esse et 24, 16 *uno aduabilem calli* scribendam Klugius uidit; *amici* post *Abu* 23, 1, *regem* ante *reperiunt* 16, 17, *pro portione* uerba ante *pretium* 24, 2 ego addidi. Similiter *musicis* uocabulum 5, 2 cum Theodoro Zachariae inserendum et *uatibus* addendum esse iudicavi post *cantantibus* participium, quod tertium casum intellegi uolo ex constanti huius scriptoris dicendi usu: in qua scriptura siquem offendat uerborum similiter cadentium neque tamen sociandorum uicinia, is respiciat uerba 21, 10 *nam et cetera eius cultus et affluentiae more Medorum suorum plerique iam sedulo auersabantur*, quamquam non uehementer repugnabo, si cui satius uidebitur pro eo quod est *uatibus dictum* scribi *Aristandro dictum*; cf. Arrian. I, 11, 2: *Ἀριστάρδος δὲ, ἀνὴρ Τελμισσιῶν, μάλιστα θαρρῶν ἐκέλευεν Ἀλέξανδρον δηλοῦσθαι γὰρ ὅτι ποιηταῖς* et. q. s. Nolo autem silentio praetermittere aliter de his uerbis iudicauisse Kiesslingium, qui malle se scribere *ideoque* (siue

*indeque) laboris fore ingentis musicis litterisque laudes eius cantare dictum, paucis diebus abhinc per litteras mihi significavit. Accedit quod Pasargadarum urbis notionem 16, 2 recte inseruit Klugius, licet Maii ineptiis seductus, quem ad modum uerba essent refingenda, parum perspexerit, cum urbis illius nomen non in *pde* compendio delituisse, sed addendum ante *praedae* uocabulum neque *Pasargadas* formam, sed *Persagadas* (cf. Zumptius ad Curt. V, 20, 10) restituendam fuisse appareat. Ceterum eundem Klugium de nominibus propriis ex Arriano aliisque scriptoribus emendandis bene meritum esse non diffiteor, (cf. 14, 11 et 21; 16, 10 alia); unum mihi enucleandum reliquerat *Oxyartae* nomen 24, 11 ex iis quae codex habet *quomodo si arte*, quae quidem emendatio ut est certissima, ita etiam magis eo stabiliri potest, quod in eodem codice peruerse scriptum est *Osum* pro *Oxum* 18, 7. Sed ut redeam ad propositum, male nonnunquam lacunam aliquam statuere et suis additamentis expleuisse Maium censeo; neque enim erat, quod iterum attulit uerba 22, 19 adiceret, quoniam *reuerentiam* accusatiuus pendet a uerbo *attestabantur*, et 11, 14 sanissima sunt quae in codice scripta sunt *Dis Aegypti faci*; cf. praeterea quae adnotauit ad 12, 18. Verum ut in eis quae modo attuli, genuina scriptura aut certo aut magna cum specie ueri potuit restitui, ita nonnulla sunt, ubi plura interciderunt, quam ut uerba scriptoris coniectura possint inuestigari, cf. 22, 20 et 27, 10, quibus in locis indicare lacunam quam incerta sequi malui. Neque fateri non possum, poenitere me nunc duas coniecturas in uerborum contextum recepisse, quarum una est *iniquus erat* 5, 17, cum praestaret inter *impetu* et *plus* uocabula lacunam eamque maioris ambitus significare*) altera, quod *sumere* uerbum 8, 4 addidi, eorum quae Kuehnastius in libri de syntaxi Liuiana p. 153 disputauit immemor.*

A lacunis pergo ad contrarium corruptelarum genus, uitia dico dittographia quam uocant exorta. Quae cum multo angustioribus finibus contineantur, paucis afferendis acquiescam. Habes igitur *plus sua* scriptum pro *plus ualeat* 6, 1, *confidentiam insequentium* 6, 18 pro *confidentiam consequentium, more et taedio* 8, 11 pro *morae taedio* cf. Haasii miscellan. philol. lib. II p. 24; errore bis exarata sunt *spoliis* 15, 1 et *ducit* 17, 18. Eodem pertinere uidetur uox *difficultate* 17, 23, quamquam possit quispiam conicere, ibi scribendum esse *ac nominis perpetuitatem*; denique nescio an alterum illud *usu* 18, 2 inducendum fuerit; cf. praeterea quae adnotauit ad 4, 14 Sed longe alia ratio est uerborum quae sunt 17, 9 *Arachotas barbaros barbarorum*, in quibus mutandis, cum intacta essent relinquenda, Maius nimium indulsit libidini.

Spuriorum additamentorum exemplum certum non habeo nisi unum *Tyros* nomen 10, 1. Kochio suadente seclusum, nisi forte huc pertinere statuas, quod 3, 7 *quoniam* post *siquidem* induxi Maium secutus. Verum retinenda esse indicaui uerba *Baziphara siue Hora* 26, 3 — nam *Horam* formam admittere non debebam — quae Kochius in suspicionem uocauit, emendanda quae Haasio spuria uisa sunt *seu fluento* tanquam glossema antecedentis uerbi *elemento*

*) ibidem dubito an cum Diltheyo *agmen nauigabile* scribendum sit pro ea quam male credulus seruauit codicis scriptura *agmen nauale*.

7, 19, cum facilis esset coniectura *seu feruente uictus aestu*; quoniam *fluente aestu*, de quo Kiesslingius cogitauerat, scribere non sum ausus; denique sine idonea causa me iudice 13, 10 uerba *id loci nomen est* a Klugia addubitata sunt, quamquam de hac quidem re potest in utramque partem disputari. Quae autem Maius omisit, nulla ille ratione sed sola ductus leuitate, cum singula uocabula, tam totum illud enunciatum 27, 15—17, ea enumerare et inutile foret et molestum.

Denique uitium scripturae paucis aliquot locis transponendo sanandum fuisse consentaneum est; cuius rei documento sunt uerba *quo auctus* 7, 11 manifesto errore post *magis* uocem traiecta, quae suo loco reatituit Haasius. Parem medellam uerbis corruptis afferendam esse quae sunt 14, 2 mihi persuasit Kochius: *Bactris paene frontis in medio numero* — malim nunc *frontis inmodico numero* — *claudentibus conuertit Alexandrum nuntius suppetiatum suis post fugientibus quis imminebat*; in quibus si *hostem fugientibus* scribas ex Klugii coniectura, sententiam quidem habeas sanam, orationem non item; quae ut expedita fiat et numerosa, necessaria est haec uerborum collocatio: *suis, quis hostis fugientibus imminebat*. Simili modo ipse 22, 15 sq. *multis praemonitis* uoces sedem mutare iussi, etsi locum grauius affectum prorsus sanatum esse non spondeo. De uerbis desperatis et desperandis 4, 10 nolo nunc pluribus agere.

Haec habui quae de codicis condicione ad emendam scripturam spectantia proponerem; nam quod in animo habui de uocum scribendarum ratione agere temporis angustiis uictor; id unum moneo, quotiens a codicis orthographia recedendum putarem, eius rei in adnotatione mea mentionem esse factum, nisi quod 7, 4 non *clementiam* habet ille, sed *clemenciam* et saepissime *ae* et *e* uocales confunduntur. Est autem codex, id quod et ex eis colligi licet, quae supra attuli, et prima quaeque pagina docet, tam uariis sordibus tamque foedis maculis inquinatus, ut de uera scriptura inuestiganda plurimis in locis prorsus desperandum sit, donec noua subsidia accesserint. Atque alium aliquem codicem extare Parisiis fidem faceret is, qui de Itinerarii editione Maiana exponens in annalibus qui inscribuntur Bibliothèque universelle de Genève, tome septième, troisième année, littérature MDCCCXVIII p. 217 ait*), Maium etiam ex Parisina bibliotheca subsidia (*des secours*) parare sibi potuisse, nisi uerisimile esset haec uerba aut ad Iulium Valerium una cum Itinerario a Maio editum, aut eo pertinere, quod Iulii Valerii codex regius 4880 duos Itinerarii locos continet alterum uerborum contextui immixtum, in margine alterum (cf. Mueller. l. s. s. p. 48. 120. 157. 167), qui dubitari non potest quin ex Itinerarii codice ab Ambrosiano diuerso petiti sint. Sed in eam rem inquirere prohibitus sum belli tumultu et Gallorum necordia.

Itaque sola nititur Ambrosiani libri auctoritate quem infra exhibui uerborum contextus, multis tamen uitii coniectura purgatus. Atque praeter ceteros**) multum ad emendam Itinerarium contulit Fridericus Haase in miscellaneorum philologicorum

*) ab eodem uiro docto anonymo — F litteram initialem subscripsit — 2, 6 recte scriptum esse *quae priora sunt tempore* et 2, 13 *peteret aut declinaret* per litteras Gottinga amico me docuit Curtius Wachsmuth.

**) post Maium unus Letronnius (*Journal des savaus* a. 1818 p. 401 sqq.) pauca quaedam emendauerat.

libro secundo, qui prodiit Vratislaviae a. MDCCCLVIII; accedit quod idem nonnulla bonae frugis in marginè sui exempli editionis Maianae notauerat, quod cum post mortem praematuram uiri praecelari et in paucis mihi colendi in meam possessionem transisset, nonas aliquot Haasii emendationes aut recipere aut in adnotatione commemorare potui. Nec sua lauda fraudandus est Carolus Kluge, qui in dissertatione ‚de Itinerario Alexandri magni‘ conscripta (Vratisl. MDCCCLXI) cum de uniuersa eius libelli indole prudenter et accurate disputauit*), tum non paucas emendationes protulit magna ex parte scite excogitatas et probabiles. Summo praeterea mihi adiumento fuisse strenuam amicorum operam grato animo testor: quorum inprimis Hermannus Adolphus Koch, popularis meus idemque collega coniunctissimus Itinerarii studium mecum sociauit et multa probabiliter, nonnulla egregie emendauit; atque largam coniectaneorum copiam Rudolphus Peiper pro uetere amicitia liberaliter ad me transmisit; nec roganti mihi inuenta sua aut consilia denegarunt, qua sunt propensa in me uoluntate, Carolus Dilthey et Adolphus Kiessling. His igitur uiris, si ex mala re fecisse meliusculam iudicabor, accepta refero plurima.

De dicendi consuetudine, qua utitur Itinerarii scriptor non prorsus exilis ille quidem uel inops sententiarum, neque poetarum oratorumque Romanorum ignarus, nolo nunc pluribus dicere; quoniam longe plurima Klugius collegit et exemplis ex aliis scriptoribus petitis illustrauit**), quibus pauca quaedam addam; atque bis, quod Maius tacuit, in codice illi aduerbium scriptum extat 17, 22 et 21, 14, quamquam aliquotiens occurrit illic forma usitata. *Praedictum* pro *praedictorum* inuenies 11, 7, *Arsacidum* pro *Arsacidarum* 21, 12; *Pecanum* et *Musicanum* 27, 5 genetiuorum incertum est sintne recti casus *Pecanes* et *Musicanes*, an *Pecani* et *Musicani*; *macotis paludibus* habes 19, 9; *niuum* pro *niuuium* 24, 10; *uirtutum* 27, 3, *uirtutum* 28, 3; *iactatum* — quod in contextum recipere errore omisi — 14, 5 pro *iactatum*; accusatiuos *omnis*, *hostis*, *frontis*, *ingentis* supra commemorari; *cornu* datiuus est 14, 24 (contra *usu*, *transitu*, *calcatu*, *exercitu*). Atque nocibus praeae latinitatem redolentibus, quales sunt *donicum*, *aduorsum*, *fuant*, *ipsus*, *mage*, *mauellit*, *mauohint*, *porgi*, *posiuere* nescio an addi possit *audentes* pro *audentes* forma 27, 21 prorsus inaudita, uerum tamen ab analogiae legibus commendata, cf. Corssen, de pronuntiatione cet. I, 631, qua quid sit faciendum, uideant penes quos est harum rerum iudicium. Contra multa in Itinerario insunt, quae labantis atque degeneris linguae exempla esse possint; cf. quae de *una* praepositionis usu Haasius protulit p. 27 59. Vnum necesse est addam de uel particula, quae saepissime et copulae uice fungitur. Quae cum in codice Ambrosiano aut plene scripta sit, aut per solitum

*) de fontibus Itinerarii post Klugium nuper docte et copiose egit Iulius Zacher (Pseudocallisthenes Halle 1867 p. 48 sqq.)

**) Qui nuper de incerti auctoris Itinerario Alexandri magni commentat. partem I (Nissae MDCCCLXVIII) edidit, Augustus Franke, nihil fere noui attulit praeter perpaucas coniecturas, quarum una est *correpuat* (19, 15), in quam ipse incideram, altera *peteret* pro eo quod A habet *peteus* (10, 10), tertia *optauerat* pro *optauerat* (18, 4).

compendium ut uel t, crimini uertendum est Maio quod aliquotiens *et pro uel* restituit, merito hoc nomine ab Haasio uituperatus. Verum multo latius quam Haasio uisum est hoc genus dicendi patere, ex codicis scriptura accuratissime a Studemundo notata colligi potest. Atque plene scripta est uel particula in hisce: 7, 20: *una clipeo uel telo cum casside*; 9, 9 *Darii currus uel orna*; 10, 4 sq. *Poenices quoque uel Rhodii Soliue — et una Malloni Cypriique utiles bello naualidi adfuere*, ubi quod restitui bello nauali uel Lycii adfuere, non metuo ne in audaciae erimen incidam; per compendium 2, 5 *Constantinus patre uel fratre*, 9, 3 *uel matre uel coniuge comitantibus filiabusque duabus et filio*; 23, 5 *carne abunde altis uel lacte*; 22, 12 *tum Epimene et Anticle uel Philota*; 26, 19 *pardi leonesue uel tigres*; 27, 11 *laborem uel pericula deprecabantur*. Eandem esse rationem uel particulae et eis quae modo attuli uerbis 10, 4 et 26, 19, et aliis nonnullis locis comprobatur, uelut 6, 15 *captisue aliis (captissue A)*; 12, 19 *lacua habito Euphrata montibusue Armeniae*; 21, 12 *qui utroque de latere Heraclidas sibi Aracidasue censeret*; 24, 18 *caesu frondium et adgestu humi saxorumue opere*; 27, 21 *promptos audaciae nihilue regi audentes negare*, quibus locis Maius semper praeter codicis auctoritatem quae particulam restituit. Affine est quod Maius 23, 4 scripsit *arcus Abiis et sagitta*, cum retinenda esset codicis scriptura *arcus Abiis seu sagitta*; cf. 26, 3 *Baziphara siue Hora*.

Quibus ita disputatis — nam quae praeterea promere possum cum de dicendi consuetudine, tum de rebus in Itinerario tractatis in posterum sepono — restat ut dicam me in capitibus diuidendis, cum ea quae est in codice partitio ansam praerberet fere nullam, Maii editionem Romanam quam Mediolanensem sequi maluisse, nisi quod caput X in duo disiunxi.

Dabam Portae, mense Maio a. MDCCCLXXI.

I. Dextrum admodum sciens et omen tibi et magisterium futurum, DOMINE CONSTANTI bonis melior imperator, si orso feliciter iam accinctoque persicam expeditionem ITINERARIUM principum eodem opere gloriosorum, Alexandri scilicet magni Traianique, componerem, libens sane et laboris cum amore succubui, quodque † id mm nelle enim id et exigit suspensique est, quodque regentium prospera in partem subditos nocant. Ac siquid ex eo inuerim vel praeierim, mecum sciam in me etiam redundaturam, quoniam quisque mortalium iure naturae in eo se plus diligit, a quo ipse defenditur. Sed enim quamuis factorum egregiorum inops lingua testis ignobilis ego tamen audacter id muneris subeo, non meis fretus, verum externi ingenii viribus, nec de loquacium numero nilibus usus auctoribus, sed quos fidei amicissimos uetus censura pronuntiat, quosque istic qua potui tibi circumeisa satis curiositate collegi, adhibito sane uerborum culta restrictius, quoniam notum communis utilitas, non priuatae iactantiae gloria petebatur.

II. Itinerarium denique pro breuiario superscripsi castigans operis eius etiam nomine facultatem, scilicet ut incentiuum uirtutibus tuis amicum. Animo quippe sitiendi laudis irritamento est, in causa olim pari scire obsecutam rationi fortunam, praesertim cum illinc tu res martias

1 ome (linea supra m litteram addita) magisterio futurorum A, emend. Haasius 2 accinctoque ad Letronius itinerarum (corr. man. alt.) 4 laboris A, labori Letronius id mm (lin. supra utramque litt. add.) nelle enim id et exigit suspensique est A, quod quidem meum uelle eniti (?) id et exigit suspensique est Peiperus; quodque haud magna uelle animi perexigui suspensique est Kochius, id denique uel renere nelle animi et exigit suspensique est Kieselingius et Guilelmus Wagnerus; Maii ineptias missas facio; uerba graviter corrupta intacta reliqui 5 praeierim 6 nitem reddndaturam (altera d a man. sec. inducta) plus A, ipsum Kochius 8 innumeris A, id muneris anonymus in *anal. litterar. Lips. a. 1818 pag. 2435*, id humeris inepte coniecit Maius, recepit Muellerus subit (corr. man. alt.) 9 loquatium 10 quosque istic A, quosque nostra Kochius post hanc uocem incidens 12 eis (corr. man. alt.) 13 uti cent (lin. add. supra ut litt.) uirtutibus tuis cum animo A, emend. Haasius, quamquam in cum syllaba suspiceris, aliud adiectiuum uel participium, aut uerbum aliquod delitescere, uelut addam uel adiciam. Kieselingius coniecit: uirtutibus tuis, cum animo, quippe sitiendi laudis, irritamento sit et q. s. irritamentum ex irritamento fecit man. alt.

aspicere, ubi quemque fidentiore merita imperia sublimarint, triumphorumque tu exim stipendium imbuare, ubi quisque felicior praegestis apicem posuere; scilicet ut, dum iuuentae conatus paternis maturitatibus admoliris, inclitorum quam maxime principum merita superuadas: quorumque protinus tete in omni hac paritate nec consilii paeniteat nec pudeat uero fortunae; quamquam
 5 *han* scio *an* maiora longe felicioraque profecta sint uobis exempla de maximis Constantinis patre uel fratre: certe quae priora sunt tempore etiamsi meritis secunda tu feceris, ipsos illos, siquis
 10 *functis* est sensus, uoto accessuros existimo; tibi que in Persas hereditarium munus est, ut, qui romana tandem arma tremuerunt, per te tandem ad nostratum nomen recepti interque prouincias nostras ciuitate romana donati, discant esse beneficio iuentium liberi, qui omnes illic fastibus
 15 regis milites bello, serui pace censentur.

III. Igitur si Terentius Varro Gnaco Pompeio olim per Hispanias militaturo librum illum Ephemeridos sub nomine laborauit, ut inhabiles res eidem ingressuro scire esset ex facili inclinationem oceani, atque omnes reliquos motus aërios praescientiae fide peteret aut declinaret: cur ego tibi rem nostrae salutis adgresso non ut ex bona flamma uirtutum hanc facem praeferam?
 15 quoniam quantum ingenio minor, tantum hoc uoto Varrone sum potior, uti uel inde, quamquam corporis liber, animi tamen uobis militem uiribus. Modo iudicio sim, quam illi uiam fortitudini strauerint, quae tibi nunc pro omnium salute carpenda est. Neque enim ego hic elegantiam sermonis affecto, cui de commodo usus ipsius laboratur, cum sit felicitas maior tali in opere uersanti praeisse quod prosit, quam composuisse quod placeat; ut quo segnitior fuerit dicti simplicitas, hoc et fidei plus et luminis habeat enarratio; quippe quoniam in talibus ueritas palmam
 20 rapuerit eloquentiae, quae ubi arte protegatur, scriptor pro auctore laudatur.

III. Sed mihi hic et materiae paritas blanda est et germanitas spei de te scripturo potiora

1 triumphorumque (corr. man. alt.) 2 imbuare A, imbuere *Maius* praegestis pro eo quod A exhibet praegestis scripsi ad stipulante *Diltheyo*, pro gestis *Maius* posuere A, posuere *Diltheyo*, nisi forte cum *Muratorio supra scribendum* erat sublimarunt iuente 3 quorumque protinus A, quorum quidem principum *Kochius* 4 *in* scio A, scio *Maius*, nm *Haasius*, *han* scio an *Kießlingius* felicioraque quae A, corr. *Haasius* profecta A, corr. *Haasius* 5 tempora — ipsos illis A, emend. *Haasius* 6 functus corr. *Maius* 7 tremuerunt *Maius* prouincias in uestras A, prouincias nostras *Studemundus post Muratorium* 8 iuentium A, regentium *Maius ed. Medialan.*, iuentium *idem ed. Rom.*, iuentium restituit *Studemundus* pro qui *uidene scribendum sit* quia 9 Terentius Varro Gnaco 10 Ephemeridos laborauit A, elaborauit *primus quod sciam Bergius in nou. mus. Rheu. 1, 267; at cf. 10, 7 et 29, 2* in habiles res eidem ingressuro A, corr. *Haasius*, aggressuro *Bernhardus Grunelius der Rom. Litt. ed. 111, pag. 725* inclinatio neoceani 11 aërios A, aërios, quos *Buechelerus et Diltheyo* ut declinaret A, aut d. *Haasius*, uel d. *Buechelerus* petere ut declinaret *uidgo*, petendi uerbum post oceani collocat *Bernhardus* 12 ergo tibi A, corr. *Maius* 13 uel inde quamquam A, ualitudine quamquam *Buechelerus* 14 corporis officio coniecit *Haasius* 15 elegantiam (corr. man. alt.) 16 uersati composuisse et composuisse fecit man. alt. segnitior (c littera supra s addita) A, *Feiperus* con. cognitor; *idem* postea maluit signator uel signantior; *Haasius* insignitior coll. *lul. Valer. III, 72. (111, 25 ed. Muell.)* 17 hac et

tum Alexandri gloriis, tum Traiani, quibuscum tibi sane commune est fatalem hanc belli lineam tangere, quoniam aetas quoque alterius nunc penes te est, alterius vero consilium, quo uicis aetatem. Quippe Alexandro illi interim sic aequabere: magnus ille cognomine, tu uero maximi filius, eadem fere natus terrae sub parte eodem atque indidem ducis exercitum, numero militum par, sed melior examine, eandem ulturus iniuriam es, sed disparis contumeliae. Ex quo iure sane sit praesumendum, quod aequali omine militans pari potiare fortuna, haecenus socius exemplo, ceterum pro merito felicior; siquidem Deo praesidi acceptiora sunt uota, quae fas et modestia concepit, quam quae efferis moribus inconsulta arrogantia rapit. Ille sibi soli uicisse gloriatus factusque in amicos saeuior quo felicior, fructu uictoriae caruit: obiit temulentus. Saluti uero romanae tu militans ei mox imperio contendens aetate, cuius te gloriae immortalitas committatur. Set enim ne tibi tantis ac talibus occupato ultra obloquar, hinc exordium faciam.

V. Alexander natus Olympiade generis Aeacidarum patre ambiguus fuit, Ioue Hammone tali de sobole aut Heraclide Philippo competente. Sed ubi Philippo successit cuiusque ultus est Pausania caeso cum tribus filiis, quod hi praesidentem aegensi theatro Philippum interemissent, fundato profinus imperio Macedoniae omnique in ins suum arcibus regis Peloponneso quaesita, consensu cunctorum in Persas ducere exercitum meruit, solis id modo Lacedaemoniis renuentibus, non merito indigni, ueram pudore posthabiti sui nominis, quoniam imperium sola res est, cuius pretium periculis aestimatur. Quibus Alexander expeditis aetatis anno uicesimo, ut se tanto apparatus idoneum faceret, legit militem uoluntarium ac sibi uoto competentem, non numero uberi, uerum uiribus alacritatisque usibus animatissimum. Etenim quoniam id esset commodius, sese in exemplo ponebat.

VI. Quippe ipso uisu arguto naribusque subaquilinis fuit, fronte omni nuda plerumque

1 Traiani (prior a ex correct. man. alt., ut Troiani scriptum fuisse conicias) 2 poenas 4 atque inde A, emend. Haasius 6 homine sotius 7 siquidem quoniam A, corr. Maius 9 gloriatur post factusque uocabulum est inseruit man. alt. amicus fructu uictoriae calluit ob id tumultuatus A, fructu uictoriae caluit, obiit temulentus Haasius, cuius uestigiis insistens Hauptius in Hermae uol. V, p. 189 caruit pro calluit restituit, et incidit post uocem felicior 10 ei mox imperio contendens aetate A, ei mox de imperio contendens (coll. Cic. de off. I, 35) aequabere Kochius committatur 11 Etenim A, corr. Haasius, at enim Klugius occupatio (corr. man. alt.) 12 PROSAPIA ALEXANDRI Alexander A Olimpiadae caecidarum 13 tali ex tale corr. man. alt. aut de eraclide A, et Maius, aut Haasius, atque Klugius 15 Macedoniae arcibus A, corr. Maius in ed. Rom. Peloponneso 16 renuentibus scripturam retinendam esse duxi, quoniam eandem cod. exhibet cap. XXXI et Jul. Valer. I, 31; III, 53 17 merito indigni A, merito iudicii Haasius, m. indignatis Peiperus, m. indignis Theodorus Zachariae Grossknechtensis, quod idem esse uoluit atque indignatis posthabitu sui nominis A, posthabiti sui numinis Maius, posthabiti sui nominis Muellersus, posthabitu sui nomen Haasius coll. cap. VII 18 quibusque deditus in A inseruit man. alt., expeditis scripsi ex coniectura Dilltheyi 20 uisibus A, ignibus coni. Kochius quoniam A, quo Haasius 22 omni A, coma Kochius, comam uocem quae paulo post sequitur delens

quamvis pinguis fimbriata de exercitio ob uehementiam equitandi, cuius id arbitrio dabat, ex quo
reclinam comam iacere sibi in contrarium fecerat; idque aiebat decorius militi quam si deflueret.
 Statura iuuenis mediocris, membris exsuccior, sed quae nullas feruenti remoras adferrent, quod
 plus usui quam *contemplatui* lenocinaretur. Crebrioribus quippe musculis tubercascens miris
 5 neruorum coetibus intendebatur; pernix cursu quo uellet, uehemens impetu quo minaretur, nimis
 tormento iaculandi, *confinare* quem destinasset peritus, feruens irruere quo audendum, constans
 excipere qui confideret, eminus certus, comminus uolentus, eques improuidus turbidusque, pedes
 interritus pernicaxque. Multus ad imperia difficultatum, onerosior tamen exempli proprii irri-
 tantamentis, quoniam bono opere praenemiri pudibile ducebat, inuentae manus e corpore alacriter
 10 petens, ipse *barbae acutae durior* et cetera candidus, et quae sibi sane quisque rectius consulat,
 aut ipsi certe imperatori uel militi uelit. Quippe ego tibi Alexandrum dixerim, tu te uideto;
 nam nec blandiri proposui et nolo uideri auribus gratosus, ubi oculis iudicare de te tuis om-
 nibus licet.

VII. Is igitur magnas sibi Peloponnensis uires uirum oppidatimque multa beniuolentia
 15 pigneratus est. Thracas quoque animo uariantes impigre subegit ab Orbelo monte, qui imminet
 Philippis, urbi philippeae, Haemo continuus ad Istri ostia, eximque cum mari dextro perque
 Euxinum militans Maecoti transmissa iam remeans Getas irruisset, eos quoque superat bello
 die eandem regressus ad suos; tum Dacos Moesosque et Illyrios Dalmatasque omnes iustis proe-
 liis superat componitque, et Thebas boeotias diruit tumultuatas. Itaque iter in Asiam auspicanti

1 fimbriata ex fimbriata corr. man. pr. 2 reclinam A, emendauit Dilltheyus coll. Apulei. flor. 1 n. 7
 agebat A, corr. Haasius coll. Polyaeu. IV. 3, 2 3 membris remoras man. pr. (prima syllaba ab
 alt. man. inducta), quod retinere non dubitauit adferret A, corr. Haasius 4 contemplatui Haasius,
 contemptui A, quam lectionem explicare frustra studuit Maius lenocinaretur ex lenicinaretur corr. man. pr.
 crebrioribus (corr. man. alt.) 5 uellet et Maius minaretur con. Maius pro cod. scriptura miraretur,
 quae uereor ut possit defendi; quom irascetur Studemundus, quo niteretur Dilltheyus nimius A, eximius
 Kiesslingius 6 continari quem A, conlimare uel conlinare quo con. Maius, quanquam codicis scriptura ne
 ipsa quidem omni caret probabilitatis specie audiendum (corr. man. alt.) cf. cap. XXXIII audet in Caucasum
 et Jul. Valer. III, 46, 70 7 qui man. pr. (quo man. alt.) Eminus uolentus improuidus (us litt. in
 ras.) 8 onosior A (corr. man. alt.), operosior Studemundus 9 inuenta (corr. man. alt.) 10 ipse
 barbae acutae durior A, barbarae uitae con. Vtrius de Wilamowitz, uerbis ac uita Kochius Verbo inuentae
 manus — candidus cap. VI, lin. 2 post deflueret traicienda esse suspicatus est Haasius. Totum locum tur-
 piter deformatum in integrum restitui posse diffido 13 lucet A, uireris uel potius non uireris Maii
 superstitionem lucet pro licet dici potuisse opinantis 14 Is igitur magnus ual A (usu man. alt.), usu magnas
 con. Haasius, usi deleuit Dilltheyus tanquam facili errore ortum Peloponnensis (man. alt. Peloponenses) syres
 15 Trachas 16 Philipis (man. alt. Philippis) urbe philippea 17 Gothos A, Getas Letronnius 18 Dabas
 Mesosque 19 componitque (componitque man. alt.) boeotias tumultuatas (corr. man. alt.)

nuntiatur Orpheos musici statuum plurimum sudanisse, idque labores *portendere* ingentis inelitis *musicis* litteratisque laudes eius cantantibus *uaitibus* dictum. Quo magis ortu ueris Hellespontum proficiscitur, mandata imperii Macedonici tum Peloponnesi Antipatro procuratione sub sui nomine, nec plus suorum quam peditum decem equitumque comitatus quinque milibus proficiscitur. Agmen nero ceterum et auxilia circa gentium classi uehebantur belli usibus diuite, ⁶ quae Amphipoli in Strymone in ancoris erat. Eo usque a matre deductus acuitur ad gloriam. Ita nobilitas et in feminis periculis est amica.

VIII. Igitur ipse per Abderam Maroniamque tum Hebrum et Melanam amnes, classis uero circuitu omni nicesima die Seston uterque adpalere Abydumque transmittunt et Diis heroibusque apud Ilium litant, ibique hasta humi fixa omen sibi facit Asiae bello quaerendae, quam ¹⁰ Persa miles ea tempestate possidebat. Exim praemittit Parmeniona et Attalum duces, qui satrapas septem omnem Asiam praetendentes irritamentis a sese diducere spargerentque, quoniam primo conflictu de summa belli decernere, priusquam suos in hoc erudisset, Alexander declinabat. Sed enim satrapae notam ignaviae declinantes, quam in se scirent a rege supplicio ¹⁵ punitum iri, ubi de Alexandri aduentu comperere, apud flumen Granicum congreges locant castra, quod is Granicus ab idaeis conriuis recens, praecipitio montano descendens ruensque impetu plus quam agmen nauale, *iniquus erat*; quo sperato segnius uenerat eminus Macedo. Res uero erat barbaris cen secura, Graecis ardua: amnem tantae latitudinis et torrentis profundi abruptis utrimque ripis aduersum aciem euadere, quae multiplici numero gregatim sparsis obsisteret. Nihilominus ubi suos quoque Alexander uelut ex pari obuiaturos sub luce composuit, paulisper ²⁰ moratus, itidem ut digesta acies erat, aequali fronte nadum euincere incitat.

1 idque labori (laboris *man. alt.*) fore ingentis inditis litteratisque laudes eius cantantibus (*man. pr. cantibus, corr. man. alt.*) dictum A, quae quidem uerba utique ad ea quae de re eadem Arrianus narrat (I, II, 2) conformanda Kochius et ego coniunctis uiribus, dum ambulamus, perpoluisse nobis uidemur, nisi quod musicis uocabulum ut adderem auctor fuit Zachariae coll. *Plut. Alex. cap. 14. In idem fere incidisse Dilltheyum postea cognoui. Arriani uerba haec sunt: ἀγλαῦσθαι γὰρ οὐκ οὐκιστάς ἐστιν τε καὶ πέλαιν καὶ ὄσοι ἀρπὴ εἰδήν ἔχονσι ποίεσι πάνας ἰσάσι ποίεσι τε καὶ ἄδειν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου ἰσῆα cf. Plut. Alex. I, 2, 2.* 2 uerbis (*corr. man. alt.*) 3 mandat Peloponnesi 4 equitatumque (*corr. man. alt.*)

6 Strymone bicoris erat (h *litt. ex h restituit man. pr.*), in Strymonis litore *Maius*, in Strymone in ancoris *Haasius*, cuius inuentum metuo tamen ne longius a uero recedat 8 ebrum abnes 9 adpalere (*corr. ex adpalere*) Abydumque 10 apud (*corr. man. alt.*) Ilium (*corr. ex Iliam*) ubique om (*linea supra in add.*) 11 permittit Parmenion. 13 prius A, priusquam *Maius* in h (*lin. supra add.*) erudisse 14 declinabat *incertum an dedinabat* declinant (*emend. man. alt.*) 15 punituri (*corr. man. alt.*)

16 Granicusa. daeis A, ab idaeis *Haasius* repens A, recens Kochius, idaeis conriuis strepens *Dilltheyus*; idem ea quae sequuntur uerba sic iubet constitui descendit ruensque impetu nusquam agmen nauigabile

17 iniquus erat *inseruit Kochius, uerter ut recte*, nauale in quo A 19 utronque (*corr. man. alt.*) 20 nihilominus (*corr. man. alt.*) sub luce A, *suspicitur quispiam scribendum esse* oblique *acc. Arrianum, qui I, 14, 7 ait* ἰσῆν ὡς παρατίτων ἐστὶν τὰξιν ἢ παρεῖται τὸ ἴδιον.

VIII. Ita res belli audaciane an uero fortuna plus ualeat, haud pronunties exemplo praesentium. Vbi ordo, quippe tot alueo milibus obtentis armatis, incertus ubi solidum uadi, diuina fortuna uix tamen profundo sese uultu modo liberi dexterisque emersissent mutus adminiculabundi, mox eis erat scutum lenare, tela imminentium defendere, praerupta littoris conplanare, trudere infestantes. Tum quisque enaserat prior uim cauere, sequentes educere, ordines struere laborabat. Satis tamen constat, hic quoque laudis palmam penes regem fuisse. Dirigens quippe Alexander ante omnis cornu dextrum scandensque littus obuam, cum in sese duces hostium excinisset, feruentis bello usus damno militiae periclitabatur. Namque ubi ei hasta praefracta est, dum circumspicit suos dumque sibi porgi aliam petit, irruenti Mithridati, qui gener Dario regi erat, telum quod accepit intorsit. Quo protinus strato etiam tunc ei in haec intento a tergo supraeolat Spithridates libraneratque iam acinacem post galeam caesam brachium bellantis Alexandri petiturus, ni nisi Clitus id faceret quod minabatur. Eisque caesis aditus bellantibus datus et uirtutis exemplum reliquis insequentibus. Haec denique fuit mora transitui quae proelio; ita non multo post debellatum internicione hostibus caesis, nisi quod pauci studio fugae arma pro onere abiecerant, captisue aliis, quorum plerique Athenienses Persis pretio militabant, quos quidem ferro ninetos colere Macedoniae rura iubet. Vtrique caesos humant. Praedae pleraque iactans gloriae matri transmittit.

X. Igitur haec belli fortuna in confidentiam consequentium eruditus Lydiae Sardis et reliquas recepit Asiae ciuitates aditu indemni, Persis nauale bellum frustra temptantibus, quoniam terrestribus undique sumptibus aut praesidiis arcebantur. Fuit tamen Alexandro etiam Halicarnassi anceps bellum, quam obsidione uix cepit et diruit, propiciatus hinc post reginae, cui mox reddidit regnum eius urbis, ab eaque se filium dici dignantissime passus est. Exim

1 ita res belli A, at in re bellica Zachariae plus sua A, plus peragatur Maius, plus ualeat Haasius aut 2 tot aluei milibus obtentis armatis incerta sub soli ualidi diuinae fortuna uix tamen A, quibus in uerbis constituendis magna ex parte Dilltheyum secutus sum, non quo persuasum esse putem, sed ut legi possint et intellegi; ubi ordo quippe aluei tot milibus obtentis armatis, incerta soli ualiditate, diuina fortuna uix tamen et q. s. Maius; incerta sub soli ualiditate, Muellerus; toto alueo multis milibus obtentis armatis, incerta sub soli uastitudine fortuna, uix tandem Peiperus; incerta sub soli ualidi ripa uel ripis Klugius coll. Arrian. I. 14, 4 καὶ γὰρ ὑπερδύνα ἦν τὰ ὑπὲρ τὴν ὑψῆτην γοργία et Plat. Alex. 16. τοῦ δὲ ποταμοῦ τὸ βάθος καὶ τὴν ἀνεργαλίαν καὶ τραχύτητα τῆς πέρας ὑπέδειξε 3 idexterisque 4 fundere A, retundere cont. Maius, defendere Klugius 7 littous 10 et A, ei Haasius 11 Spyridatis anicen 12 ante minabatur Maius inseruit ille, om. ed. Rom. 13 Haec A, nec Maius 14 quae (om. Maius) debellatum A, debellato Maius internicione nisi pauci qui A, emend. Haasius 15 pro (per compend. scr.) onere A, prope Maius captissue A, captisque Maius 16 colere addidit Maius (cf. cap. XXXVI ext.)

18 inconsequentium A, corr. Maius, inde consequentium Peiperus ante Lydiae paucae litterae evasae sunt, quae Studemundo uisae sunt lydi 19 aditumdemni (corr. man. alt.) 20 Halicarnassi 21 quamque (corr. Maius) coepit 22 pactus A, em. Klugius coll. Arrian. I, 22, 8 τὸ ὄνομα τοῦ παιδὸς οὗτος ἀπεργίωσε. Verba fuit tamen — pactus est scripta extant in margine codicis Paris. regii n. 4880 Inl. Valer. I, 42, pag. 48 ed. Mueller. tanquam ex alio auctore desumpta; pro hinc post reginae ibi est hinc reginae pus.

Lyciam ac Phrygiam suas facit. Cumque ageret Phaselide, Alexandrum audit Aëropi filium nonare aduersum se res uelle hortatu Darii Asiæque internuntio, ut si is magnum Alexandrum oppressisset regno eius *poteretur*, additis sibi auri talentis mille et amicitia Persarum; quod is Alexander Aëropi interfecto Philippo conscius heredis eius clementiam callidam suspectaret, est creditu facile quod conscientia opinatur ad sui meritum. Ea ergo re probata ex consilio ⁵ hominem amolitur. Pergenque Pamphyliæ protinus transit.

XI. Hinc Aspendii condicione imperata cum Siden tenderet neque Aspendios obsequentes iussis audisset, regressus eos captinauit transitorie. Tum itinere mutato Pisidiam una cum exercitu repedans reniti ausam inuitamque obsequi Sagalassum expugnat urbem monte munitam, perque Sagarim Phrygiæ annem Euxinum uenit. Eoque de Macedonia sibi eques *et pedes* ¹⁰ miles adhaerescit, quo auctus uiribus quam numero magis protinus per Bithyniam et Galatiam tum Cappadociam superato Tauro Tarsum Ciliciæ uenit labore continuo, urbem sibi paene fatalem ex hac periculi facultate.

XII. Arsames satrapa magna cum manu bello in se etiam tunc paratus ferebatur adhuc Ciliciæ potens. Eoque Alexander, ut ei mos erat, armis grauis peditem suum pedes ipse in acie comitabatur. ¹⁵ Sed enim hi fugerant qui armabantur Arsamæ. Ipse ubi Tarsum inuehitur sudore et puluere miles decens labore et honore regali, Cydnum annem uidet urbis eius media peruadere coctu ciuium coronatum, mundum facie, acutum frigore, nimium agmine, festinum meatu, ripis uirentem; delectatusque tali elemento, seu feruente uictus aestu ac desiderans frigoris, an ut fortitudinem sui intuentium ciuium theatro iactaret, saltu pontem fluminis scandit una clipeo loricaque uel telo ²⁰ cum casside inque annem sese translatus alacri saltu praecipitat eiusque omnem retentans arma latitudinem natat. Ita inter partes est regiae fortitudinis formam ex se militi dare, qui sese iactauerint. Sed minores animo corporis ei uires fuere sustinendae iniuriæ. Calens quippe omnis ac uaporatus, hausto fluminis frigore penetrabilis utique quo *oneratior*, tantos febrium sibi

1 faselide alexander (er man. alt. in ras. scripsit) uocem Maii negligentia omissam restituerat Haasius 2 Asiæ A, Sisinæ aut Asiainæ Klugius coll. Gronou. ad Arrian. VII, 0 et Anecd. Bekkeri p. 173 3 ueretur A, emend. Haasius additi (corr. man. alt.) micitia (corr. man. alt.) 4 aëropi (i litt. in ras. scripta, ut oli uel similia quid fuisse uideatur) heredes (corr. man. alt.) et est A, corr. Klugius 5 conscientia reprobata A, diuisit Haasius consilio (in ras. scr.) 6 Pergensque 7 Side 8 tratoriae (corr. man. pr.) Pisidia 9 obsequiis A, obsequi Klugius agalasso expugnant munitam (unitam litt. in ras. scr.) 10 aequos pedes 11 mil (per compend. scr.) adheressit (altera a eras.) A quo auctus uoces, quos A habet post magis, huc transposuit Haasius actus A, tacite corr. Maius Bithyniam 12 Capadociam Cilicie laborem si A, sibi Maius 13 ac (corr. man. pr.) 14 adhaec 15 Eosque A, eo usque Maius, eoque Haasius erat (a in ras. scr.) comitabatur (priore t litt. ex n facta) 16 hi fugerant (ge litt. in ras.) A, aufugerant Maius Arsamo A, ab Arsame Maius, Arsamæ Haasius 17 decens A, ducens com. Kochius Cignum agnem 18 meatur ipsis uirente A, emend. Maius 19 seu feruente scripsi, seu fluente A, quod tanquam inutile additamentum migrare iusserat Haasius, seu uiolento Kochius 20 lactaret A, corr. Muratorius 22 interastes est A, inter partes est scripsi (cf. cap. XXXV VIII ita pars est uirtutis); interpretatus est Maius, inter artes est regias Haasius 24 austo (corr. man. alt.) quo rator A, quo oneratior scripsi; nisi praestat scribi quo erat oneratior; sudorator Haasius, rapacior Peiperus

contractu neruorum uapores exciuit, ipsis uitalibus uel frigoris eueratis, ut spe bona medici
 laborentur, ni amore in eum diligentiores fuissent. Tum quidem fertur illud specimen extitisse
 Alexandri uirtutum ad amicitiam memorabile. Philippus medicus alio eius incitandae potum
 parabat. Id Parmenion aemulus Philippo uenenum noxium dicens litteris regem *sumere* uti
 5 letale prohibebat. Quas ubi Alexander haustus excucurrit, cartam medico legendam dans
 ilico ipse poculum stringit, unaque uitium morbi et calumniae diluit, docuitque amicitias pro-
 batas secundam non recipere deliberationem.

XIII. Postque id magnae curae Alexandro fuit Ciliciam quoque omni hostium interpellatu
 purgare. Iamque Mallon urbem appulerat Ciliciae non ignobilem, cum Darius ei aduantiatur
 10 omni cum belli apparatu abesse bidui uia. Quae res Macedonas itinere praecursos tantum in
 belli ardorem spe praesumptae uictoriae leuat, ut ipso biduo grauarentur morae taedio. Issum
 denique uterque concurrunt aciemque angustis loci faucibus struunt. Atque hic sane operae
 pretium foret, modo suscepta opera pateretur, referre in milites utrimque regalia incitamenta: ut
 hinc Graecis ultionis necessitas dicta sit et sui dignitas et praeiudicia fortunae, at contra Persis
 15 adrogantia uentilata, cum summa utrobique fuerit, uitam illic relinquendam, unde non uictoria
 sequeretur; quamuis Alexander Hammonis numina, ut paterna sui procuratione, in spem uteretur
 militis creduli, quoniam res securis Dei altero tanto instius antistat et *ardentior* fit audacia e
 confidentia praeciudicii, accedente ad commodum sui, quod hosti illic de loci lege ad emolumentum
 peribat, cuius sexcenta milia bellatorum in parte uicesima numerabantur; uerum conditio situs
 20 nires aequauerat, in faucibus loci aequis frontibus concurrentibus.

XIII. Hic ego facinus auditu dignum non praetermittam in loco ponere. Quippe Alexandrum
 ferunt, ubi perniox aciem suam noto composuit stipauitque securior laterum, adeo post id pingui
 somno soporatum, ut adulto iam die hosteque propinquantem uix ducibus excitaretur; quaesi-
 tumque ab eo, ecquid causae esset, quod sub illo discriminis tempore curae pleno adeo solito
 25 diutius ac profundius cubitauisset, cumque dixisse laetorem: sane non frustra, quod insperata
 sit copia sibi hostium data, securum factum acie disposita pro sententia. Postque id ipsum
 dextrum cornu duxisse in confertissimos Persas; et thessalos equites mox insecutos ac minaces
 maxime hostium globos ilico discidisse, acrique impetu agmen ad amnem Pinarum trusum in
 terga uertisse, plus multitudine sui hostibus quam metu fugae turbantibus. Ipse denique mox

1 exiuit ebriatas A, euitatis *Haasius*, qui tamen in suo exemplo uelnotauit 'uiratis' quam scripturam recepi; alii
 alia tentarunt 3 amicitiam Philippus 4 regum sumere addidi, uerbum aliquod desiderari a Kochio admonitus
 5 letale A, letali *Maius* 7 secunda (corr. man. alt.) 10 Machedonas praecursos (rae litt. in ras. add. man. alt.)
 11 grauarentur (corr. man. alt.) more (mora man. alt.) et taedio A, morae taedio scripsi ex *Haasii* coniectura,
 mora et taedio *Maius* 13 si ante modo add. man. alt. pateretur (paterentur man. alt.) 16 summa
 incertum an suma utrobi A, corr. *Klugius* 18 quamuis — uteretur A, Iouis — utendum retur *Klugius* in
nirum inductus errorem 17 re et erudicio fit audaciae confidentia A, ardentior con. *Kochius*
 18 accente 19 de (ta litteris supra lin. additis) XX (ma litt. supra add.); ceterum mensum aliquod
 latere suspicor 21 ergo 24 et quod A, et quid *Maius*, ecquid *Klugius*, qui hunc dicendi usum aliquot
 exemplis illustrauit pag. 57 plenus A, emend. *Haasius* 25 insperata ex inspirata corr. man. pr. 26 dis-
 posita 27 cornum duxisse ex dixisse fecit man. pr.

Darius curru relicto et in curru insignibus regis aegre illi fortunae eximitur, affectibus quoque in tentoriis regis hosti relictis dolori dedecorique (spolia tam foeda quam bello non necessaria), matre vel coniuge comitantibus filiabusque duabus et filio. Opum tamen eius minus opinione illic inuentum, quoniam pleraque festinans Damasei commendauerat. Alexander tamen uictor ad Darii epulam et tentorium subit, isque finis bello fuit.

XV. Insequenti tamen Alexander die, etsi graui femoris saucius uulnere, obiit tamen cunctos et quisque desideratus uti sepeliretur et Persa ex pari iubet, quisque uulneratus ut curaretur, donatis his regie, quorum in bello ipse commilitio fortitudinis testis erat aut socius difficultatis. Audito tamen captarum Darii mulierum ululatu, quibus uisa arma Darii uel currus opinionem caesi regis adferebant, exiisse ad eas fertur et honorifice uidisse regieque obseruari iussisse. Vbi additur, Hephæstiona una cum uidissent indiscretius cultum, de auctu corporis melius opinatas ipsum pro Alexandro salutasse. Sed enim errorem hunc matre Darii erubescente dixisse regem, nihil eam erroris eius paenitere debere, in utroque enim esse Alexandrum salutatum.

XVI. Darius tamen collectis ex fuga terme ad quattuor milibus equitum Euphraten petit insequentibus interponendum. At enim Alexander praecoque properans, Coele composita eiusque urbibus confirmatis Phoenicesque, Syriae res inuisit et Stratoma Gerostrati filium, qui Persis naualibus praecerat, supplicem recipit libenti cum uenia suum factum; ab eo aurea corona coronatus Aradum multasque sibi alias adhibet ciuitates. Ibi Darii sumit supplices litteras se culpa purgantis, neque belli causas ab se ortas, uerum laecessitum obuiasse. Quae utcumque res fuerit, sese nunc quaesere matrem sibi affectionesque restituat, quarum pretium facere auri talenta decem milia. Verum Alexander refert, si praecedentium memor sit, belli fortunam Persarum merito inclinasse; frustra nunc offerri sibi, ceu si sint dubia, quae iure Martis iam sua sint una ipso qui largiatur. Darius uero si uelit reabsce fortunae parere uictorisque nosse clementiam, quid quaeso interesse, si ut manu ita et moribus sponte se dedat? Neque paeniteat sui, ni bellum mauelit.

XVII. Hisce responsis Damascum capit obuisu leui opum conditorium persicarum. Tum legatos intercipit Thebanorum et Spartanorum Dario blandientes, sibi iniquos. Neque in eos inmitius consulit gentium iure, sed dans modestiam tempori. Tyrum tamen ueniens sacrificare Herculi uoluit, quod secus incolae aestimantes interuentiis caesis causas belli sibi et excidii

1 egregiae A, emend. Maius est. Rom. effectibus 2 quo ante spolia adhibuit Maius: uerba spolia — necessaria uentis inclusit Klugius 6 saucius 7 quisque 8 socius 9 mulierum ululatum 10 & usse ad eos 11 efestiona Indiscretius cultu corr. Maius est. Rom. 13 esse scripsi, se A 14 III (or litt. supra add.) Euphraten 15 composita 16 poenicis quoque Syriae A, mendum bene abstulit Haasius inuisit (postremas quattuor litteras in ras. scripsit man. alt.) Gerostrati filio 17 naualibus 18 Arabium A, Aradium Maius, Aradum Muellerus 22 ure 23 uictorisque 24 quod queso interest ut A; interpungi post atercat placet Peiperio; uerba ut dedi correxit Kochius debet A, emend. Maius 25 obuisu 27 et partem unam A, Spartanorum scripsi ex Maii coniectura probabili quidem, nec tamen certa; cf. Arrian. II, 15, 2 29 excidit A, corr. Maius

peperere. Arceri quippe rex aditum dolens urbem obsidere instituit. Ea [Tyros] insula etiam tunc erat haud procul continente, adeo ut facile sibi Alexander vindicaret, quod adgestu iacto eam urbem terrae continuaret. Inque id protinus e Sidone naues acciuntur unaque his Gerostratus rex Aradi nemit relicto satrapa Autophradate et Medica amicitia. Phoenices quoque uel Rhodii Soliue neeti classibus suis et una Mallonii Cyprūque utiles bello nauali uel Lycii adfuere, adgregatis etiam ex Macedonia nauibus ac militibus. Iusto iam denique apparatu opus coepit; triduo facile laboratur. Hic machinamentis admotis disiectisque muris et internicione incolis caesis, optimates tamen pauci in Herculis templo reperi honore numinis sospitantur.

XVIII. Haec dum Tyri geruntur, Darii legatio reuenit cen si in auctione regni pausam malis praesentibus petens pretii delinimento lucrique additamentis liuens gloriae competitioni, quo pars maior mortalium uincitur; nam uirtus in paucis est. Quippe ad decem milia talentum auri pro matre et filiis uxoreque sponsa iampridem addebat quicquid utrique regno possidendum limes Euphratis dispesceret ac muniret a se datum iri cum filiarum una, quam sibi uictor nuptiis delegisset ad fidei religionem. Haec adeo ampla uidebantur, ut Parmeniona sit relatum, se sane, dixisse, si ipse Alexander foret, oblata accepturum, responsumque a rege, se quoque, si Parmenion foret, oblata accepturum. Renuntiari denique Dario iubet inscientiae uisum iri de re quae omnis esset sua partem malle quam uniuersitatem. Nam de eius filia ni temperare sit pulerius copiam non morari, sibi que ipse si consulat, sensurum coram, nosse uictoriae modum quisque nonerit uincere. Hic Darius pace desponsa parando rursus bello incubuit cunctis suis uiribus.

XVIII. At uero Alexander Palaestina sibi integrata ire Aegyptum destinat. Sed enim Gazam Batīs eunuchus aduersum transitarum armauerat, quod ea urbs suggestu ardua, harenis circa perpinguibus et umectis satis subsidiis uallaretur, ualida muris, difficilis accessu, ambitu

1 aditum A, aditu Maius Tyros seclusi euadente Kochio 2 ut facile A, ut non facile Haasius, quam quidem scripturam quamuis Arriani uerba καὶ γὰρ καὶ πρὶν ἔργα τῆς Τύρου ἢ καταγὰς ἐπαίρειτο et q. s. (II, 18, 2) commendatam dubitari tamen recipere. Ceterum uerba quae sunt ea Tyros — uindicaret uicis inclusit Haasius in suo exemplo 3 continet A, continuaret Kochius 4 Autofraudate uel brodii Soliue A, et Rhodii Soliue Maius 5 naualidii A, uel Lycii scripsi, Lycique Maius cf. Arrian. II, 20, 2 6 Machedonia 7 Hic machimentis Internicione incoles caesis 8 hi Herculis A, corr. Maius honore A, malim in honorem; utrum praestet tum demum poterit diiudicari, cum quid in simillimo loco Iulii Valerii (I, 46) libri habeant certo testimonio constabit, cum Maius scripserit in honore (scribendum erat honore), Muellerus in honorem 9 reuenit ex reuohit per ras, factum in (in ras.) 12 sponsam 13 Euphrate displiceret A, emend. Maius 15 ipsius A, corr. Maius accepturum scripsi, petiturum A 16 oblaturum A, expunxit Klugius, oblata petiturum con. Hedickius quaest. Curtianar. spec. thesi VII renuntiari. Denique Dario iubet inscientie uisui ridere quae omnis est sua A; Kochii emendatio quam supra exhibui tam certa est tanque luculenta, ut aliorum conamina recensere pigeat. Similiter apud Iul. Valer. (III, 12 ed. Maii, III, 4 ed. Mueller.) pro eo, quod editores male creduli retinuerunt iudicant uiri, Haasius ingeniose coniecit iudicatum iri 17 male 18 consulam sensulum 19 desponsam 21 destinat A, festinat Klugius 22 Gazan suggestu arenis 23 ut A, et con. Maius

magna. Quare quoniam ad gloriam *arrectis* res amica *magis* quo difficilior spes, hoc ardescere rex impensius rimarique laudem de moliminis difficultate. Igitur et accessus aggestu solidatur, et bellum iam sacrificio commendabat: cum ales quaequam arae lapidem supernmittit. Quae nates et quisquis haec coniectare in artibus habent, et excidium urbi portendere et ruinam et regi periculum praemonent, ni caueret. Neque res ultra differtur. Eruptio quippe irruens indigestum etiam tunc militem turbat. Quem ubi Alexander uirtutum accitum obtutum confirmatamque oratione quantocius ipse praevius dicit nil praedictum memor aut magis imperii quam sui, catapulta humerum vulneratur graviter quidem, sed enim animo uim corporis sarcians capiendae urbis spe uaticinii fidem suo periculo ratam sentit, et posthabito uulnere ut perdurat admotisque obsidionalibus machinamentis cum cuniculis insertis, idque assidue ac profundius, quarta demum die irrumpit Gazam ac diripit colique in posterum sinit usus eius situ et opportunitate, ut qui et talia sibi iudicaret.

XX. Hinc septima die Pelusium et optima Aegypti uenit iam classe praemissa, nihil sibi Mazace satrape eius loci audente subsistere. Quare inde naues Memphim per Nilum suburgueri iubet ipse per Heliopolim pedes eodem occursurus, ibique Diis Aegypti facit et sacros agonas exequitur. Ac simul Memphi defluente exercitu Canopum descendit. Quam circa loci facie delectatus condendae urbis desiderio occupatur, Diuum aeuo rem proximam mortalibus non insciens in opere pulchro perpetuari nomen auctoris. Igitur ubi solum describi conueniret, eius scientiae opificibus quos architectonas uocant limitandae humo ferunt puluerem defuisse, eoque milites inossos, quisque secum alphita esui potuine gestitaret, ea cuncti conferrent, eximque illos solo pingendo paruisse. Sed enim mox in cetera prouidenda rege distento adlapsas alites depastasque edulia abstersisse liniamenta. Quod portenti coniectatores cum secus dicerent, Alexandram sermo est pronuntiansisse, eam urbem multis circa palantibus uicinisue gentibus altricem futuram. Haec molienti omnes quisque fauerant Persis relictis satrapis Alexandro accessere, coramque pro merito aut uoluntate laudantur.

1 ma A, maxima *Maius*, magna *Klugius* quodam ad gloriam arduis res amica quod difficilior A, quod amor gloriae arduis res amica, quo difficilior *Haasius*, quoniam ad gloriam ardentibus res amica magis uel amior *Kochius*; arrectis *scripsi*, ne molesta sit ardescendi uerbi repetitio. *Haasium* si quis maluerit sequi, is in arduis pro eo quod est arduis scribat necesse erit 2 ei bellum 3 sacrificio quisquis A, fortasse: quisque *Haasius* ascripsit in marg. 6 ratione A, oratione *Haasius* quatnecius A, qua tutius *Zachariae* 7 praedictum A, praedictorum *Maius* catapulta 8 spem uaticinii fide de suo A, emend. *Kochius*, nisi *Maius* spem una uaticinii fide suo p.; de una praepositione cf. *Haasius* pag. 27 sq. *Klugius* pag. 35 ut A, si *Haasius* obsidionalibus *scripsi* ex con. *Maii*, obsidialibus A 10 cum tuniculis A, emend. *Haasius* 11 situ ex con. *dedi*, studio A, in quo suspiceris latere praesidio coll. *Arrian*, II, 27, 7: τὴν πόλιν δι' ἑσπέρων ἐκ τῶν περὶ τὴν ἐξήκοντα ὄσα φρουρῶν ἐν τῶν πόλεων oportunitatis A, corr. *Kochius* ut qui haec talia sibi iudicaret A, et — iudicaret *scripsi*; in idem fere inculit *Zachariae* 13 Memphim 14 Helopolim facit A, sacra facit *Maius* 15 acsim A, corr. *Haasius*, exim *Maius* 16 Diuum aeuo rem proxima A, em. *Haasius* 17 insciens A, sciens *Haasius*, sentiens *Klugius* coll. *cop.* XVIII lin. 9 et *Iul. Valer.* I, 50, non insciens *Peiperus* et *Kochius* 18 opificibus A, artificibus *Maius* negligentius sine dubio quam consideratius 19 alita sui A, corr. *Maius* 20 paruisse A, malim operam nauasse prouidentia A, emend. *Kochius* alitus (corr. *mon. pr.*) 21 edulia (per *compend.* scr.) A, edulium *Maius* abstersisse liniamenta *scripsi* dubitanter pro eo quod est in cod. aspergine liniamenti; liniamenta deleuisse con. *Kochius* 22 Alexandrum A, Aristandrum *Klugius* coll. *Arrian*, III, 2, 2 pronuntiansisse 23 omnes A (per *compend.*), omnis *Maius*

XXI. Ipse Hammonis sacrum longe in desertis situm, ut illa sibi opinio patris staret, itinere incerto et inlimitatis locis magno dierum plurimum labore contendit, quoniam harenis aequalibus diu indioscibile est. Denique duos cornos draconesue praenios iuisse aiunt inimici fabularum, donicum locum sacri appulerit sane secretum Deo et ad mira quaeque credenda idoneum. Quippe per immensum illud pelagus harenarum loci facies offertur consita, arborum uirens, nemoribus umbrosa, inhospita solibus, fontis affluens, tam Deo quam copiis dines, hic pratibus mollis, hic floribus pieta, glauca hic ofeis, hic ebria Libero, hic palmis arboribus grandifera et caesariata, interscatentibus lymphis et interloquentibus riuis. Nec tamen illi ex ingenio nostratum fontium sunt. Quippe praecalidi noctis e medio sensim in meridiem frigent ad niuem gelidi, eximque tepentes in noctis medium concalescant. Salem quoque effundunt nitore quo non purior crystallus et sapore gratissimo, ceu si arte condiatur, forma terete qua onum est, paulo maius quam onum ex ansere, longius crassitudine, totum perniun lumine. Denique exim mola sacrificanti pro ture est odoribus efficacior.

XXII. Hinc patris Dei oraculis confirmatus Memphim redit, quo sibi legationes graecae conuenerant, et eae referant cupita nihilo minus uoto lactiores. Athenienses quoque captos Granici suos impetrant. Enim uero ipse cognominis sibi urbis iam conditu adolescente surgentibus moenibus, tum belli rebus omnibusque formatis, Tyrum redit classe praemissa imminentemque Euphrati Thapsacum receptus urbem mox duobus pontibus amnem eum transit, quamuis Mazaens missu Darii interturbaret. Eximque laeua habito Euphrata montibusae Armeniae pro utensilium commodo itinere quaesito Babyloniam tendebat. Ibi speculatore forte intercepto Alexander, quem in hos usus sibi Darius armauerat, noscit exercitum iam Tigreta amnem appulisse, obstitutum scilicet transmissuris ibi longe auctiore exercitu animo numeroque. Verum cum is con-

1 ammonis 3 indioscibile est A, non dioscibile est *Maius*; inimici fabularum *quinam dicantur*, docet *Arrianus III, 3, 5 et 6* 4 apulit ire A, quod retinuit *Marius*, cf. *Klugius pag. 51*; appulere *Haasius*, appulerit *scripsi* Deo A, *malim* Deo dignum 5 credendum A, *emend. Kochius* 7 pictam 8 nymphis 9 praecalidi sensum in meridiem A; in praepositionem cum tacite *Maius* omisisset, *Haasius* scribendum dixerat sensum frigent, meridiem ad niuem gelidi 10 tepentes in noctis (*sed. corr. ex noctis, ut uidetur*) conualescant A, *corr. Haasius* 11 offendant A, effundunt *Haasius*, effodiunt *Klugius* non inserendum esse uidit *Kochius* 12 teret toto A, *corr. Haasius*; idem uerba ansere — lumine recte diuisit 13 efficacior 14 oraculi graecae (*linea supra addita*) 15 haec referant cupita nihilo minus A; uerba aperte corrupta emendare conatus est *Kochius* scribendo nullo minus uoto lactiores Athenienses quoque et q. s., ut Athenienses dicantur nulli cessasse lactitia uoto maiore. Ego tentari referunt cupita, non ulli omnes uoto lactiores 16 Granici imperant 17 ciuibus A, ciuilibus *Haasius* classem praemissa imminentemque receptus urbem A, Thapsacumque receptus in urbem *parum circumspecte Maius* secundum *Arrian. III, 7, 1*; eminentemque receptus in urbem *Letronnius* Tyrum significari arbitratus, Euphratis mentionem addidit *Muellerus* Thapsaci quoque nomen interdixisse suspicatus 18 Mazucus 19 missus A, *corr. Peiperus alii* Darii habito (*corr. ex habitu*) Euphrata 20 Babilonia 21 in bos cum A, exercitum *scripsi* ex con. *Haasii*, qui parem medellam attulit *Isid. Valer. uerbis II, 5; (II, 1 ed. M.)* quae sunt ad auxilium eius mei scribendo ad auxilium exercitus mei Tigreta A, *corr. Letronnius* 22 his

silio mutato pedem de anni retulisset, a tergo hosti venturus Alexander protinus eum alucum transit praeruptis difficile superabilem. Ibi suorum viribus fortis et ad futura praedoctis agmen iam acie composita ducebat. Quarta denique die eminens e celsioribus speculis equitibus palabundis, ut sese videre, concursu protinus habito pars aut caeduntur aut fugantur.

XXIII. Sedens agminis pondus Dario ipso duce omnisque belli apparatus haud procul indidem habebatur una omnibus gentibus barbaris, quae nomini alienae nostratium, sibi mutuo peramiciae sunt. Erantque eis numerus in quadraginta equitum milibus munitissimus, pedes vero his tricies tantum, taleati currus ducenti et elephantum turriti, quae illis est pompa iactantiae. Hisque cum copiis castra tunc locant iuxta Bulemum annum Arbelo urbe non procul, vel quod alii macolunt in Causamelis; id loci nomen est. Illic fertur orso Dario suos in bellum adhortari animum eunuchum, qui una affectibus captus refugerat, commodum dixisse, quo castitatis honore utque regie sui haberentur nulla absque eius gratia; et eum petisse diuinitus pro contione, si sibi iam lato non liceat, Persis Alexandrum imperare.

XXIII. Tum locum deligit tendendo hostis uisibundus. Erat id aequor inoffensius equitabile et Issico bello conditio diuersa, ut quod illic animi uirtute pronisum est magna hic corporis rursus fortitudine peteret. Igitur omni quadriduo viribus suorum relectis exploratoque belli loco, nequa Persarum insidiae, sarcinis Alexander relegatis oratione incitat suos; itaque prouehit aciem silentio imperato, ut repens fragor fieret terribilior. At enim ea omni die uterque trepidi et circumspectantes itidem ut constiterant in acie quiescere. Utendique noctis adiutu Parmenioni consilium erat, quod Alexander discit specie uictoriae indecentis, reabsentia quia noctis fortunae confidere ubi nihil cautioni loci est et imprudentiae est et inscientiae, quoniam consilia bellica longe tutius oculi metantur, quamuis ipsi haud amplius equitum septem milia, id uero peditum quod Persis equitum.

XXV. Quare in hunc modum nocte superata ubi cum die equites Scythas dextrum cornu suum irruere uelle et circumplecti Alexander uidet, obuius tendit. Diuque ancipiti fortuna

1 anni A, amne *Maius* 2 fortis 3 ducebant (*corr. man. alt.*) palabund (*lin. ducta per d litt. supremam*) 4 concursa (*corr. man. alt.*) acceduntur A, aut caeduntur *Maius* 5 Sedens A, sed enim *Maius*; num sequens? 6 barbarisque nominis aliena A, nominali conl. *Haasius* 7 munitissimus incertum an munitissimis A, illud recepit *Maius*, hoc coniecit *Klugius* pedes A, pedites *Muellerus* 8 elephantum turriti 9 tundocant A, tunc locant *Studemundus*, conlocant *Maius* iunctum A, iuxta *Maius*, iuxta *Klugius*, iunctum coniecit, recipere non nun ausus Bulemum A, cf. *Zumpt. ad Curt. IV, 16, 10* 10 id loci nomen est *glossem. esse statuit Klugius* Darius 12 nullius absq. eius grae (*lin. supra add.*) eum petisse A, nulla absque eius (uel regis) gratia: et eum petisse *Klugius*, tum nihil aliud absque eius gratiae beneficio Dareum petisse *Kochius*; uerba difficillima non contigit mihi ut ex uoto expedirem 13 si add. *Maius* 14 diligit uisibundum erat. Id A, uisibundus erat. Id *Maius*; pro uisibundus *Klugius* proposuit uisibundus. uisibundus scripsi et incidi ante erat uocabulum 15 Issico bellico A, Issico bello *Maius*; fortasse scribendum est Issici belli loco aut quod A, *corr. Maius* 20 discit 21 quam A, quia *Maius*, malim quoniam cautioni loci est scripsi pro eo quod A habet licet 22 aut equitum 23 milia (*per compend. scr.*) 24 Scythas dextrum 25 ancipiti (*c ex t. facta per ras.*)

tandem tamen trusus hostis multo obdurantium damno in terga conuertit. Ultra iam Macedonum pernicacia audebat; enim Baetris paene frontis in medio numero claudentibus conuertit Alexandrum nuntius suppeliatum suis quis hostis fugientibus imminebat. Ac Scythae quoque leuati insecutore, ubi a tergo uacant, integrant uires reuersi Baetrisque congregantur, spe audaciam nutriendas. Fitque pugna acerrima iactataum crebritate. Quippe Paeonibus alacritas est amica more gentis suae uel ob tegmentum expeditius proeliantibus, quod praeter scuti usum loricae ut oneris neglegunt, cum contra hosti quamuis grauis impenetrabilis tamen ac satis firma corpus omne munitio clauderet et tueretur. Verum sic quoque inter eos, Paeonibus nunc impete retrudentibus aut concitantibus diuque aestu martio fatigantibus, inmitti currus iubentur.

10 Eaue res et fraudi Persis fuit et spiramento Macedonibus. Quippe curallium falcium discedentibus his qui imminebant Scythae praedocti Paeones, ubi inruere currus intuentur, sensim in latera densati aditum quidem transituris dabant, utrimque tamen equos bigas aurigantesque facile confixerant. Idque adhuc Persis equestre tantum proelium uidebatur ac uelutatio leuius armatorum.

15 XXVI. Quare Darius mouet phalanga in Alexandri dextrum cornu, quod eius praesentia praeponderabat, sensim tendens suos, ut pauciores circumueneret. Sed feruentius obuians reprovisa plerosque Alexander disiecit nec obsequi consilio sinit adeo torrenti turbine et alacritate, uti Darius ipse exemplo hostis et pudore ignitior etiam tunc agminis sui in medio nauiter bellans, ubi incondite suos turbare uidet, studio salutis neglegens existimationis in

20 fugam uerteret idque curru quod nobiliter ducebat. Neque difficile ceteri pedibus in sententiam euntes secuti sunt regis exemplum paria consultantas; quoad Cadusii, pars multitudinis persicae, rupta Macedonum acie in sarcinis praedarentur; qui tamen mox suorum comperta fortuna qua uia tutior fugientibus complent deminutionem. Sed haec in Alexandri sane dextris agebantur. Laenum uero, quod Darii cornu dextro obuiabat, aegre satis cura Parmenionis tuebatur; re-

25 pensarentque Persae damna praedicta, ni Darium Alexander insequens per internuntium nosceret Parmenionis res uergere damno haud leui, eoque comperto et ancipiti satis bello eminus

1 dampno integra Macedonum pernicitiam deat A, audebat scripsi, cf. cap. XXXV est. ulterius ausi; iuerat Maius, tendebat Kochius 2 Baetris poen (lin. add. supra n litt.) 3 suis post fugientibus quis imminebat A, qui sibi imminebat Maius, hostem conl. Klugius, qua coniectura probata uerba transposuit Kochius
Ac sic ite A, ac sic Scythae Maius, ac Scythae scripsi 4 audaciam 5 iactatum Pannonis A, Paeonibus conl. Maius 6 uel ob tegmentum scripsi, uel obtinendum A, ad obtinendum Maius ed. Rom.
7 cum inseruit Haasius 8 inter eos (uerba alt. man. posuit in spatio trium uocabulorum a man. pr. relicto) 9 concinantibus A, corr. Maius 10 fult add. Maius spiramento A, experimento conl. Muellerus Macedonibus inseruit Kochius curallium dubium au curallum falcium A, falcatorum conl. Kochius 11 Scyte A, Scythis Mats praedocti pones (pones ex pones fecit man. pr.) A, emend. Klugius insuere cursus corr. Maius ed. Rom. 12 densati A, densati Klugius, demissi Maius 13 praelium uelutatio 15 Alexandri ex Alexandrum corr. man. pr. 17 disiecit 18 agricior A, ignitior Latrounius, acrior Haasius 20 decebat A, corr. Klugius sententiam secutus A 21 consultantas A, totum enuntiatum restituit Kochius 22 quoad Cadusii scripsi, Quas uisla A, dum Cadusii Maius 23 conpotant A, complent Kochius
25 dampna internuntium ex internuntiuom corr. man. pr. 26 dampno aut

niso regressus eidem subpetiaretur. Neque enim mora bello fuit a tergo hostium uenienti, quin niso tali auxiliatore cuncti protinus laberentur, ut spes fugae blandior cuique.

XXVII. Quare ipse quidem Darium insequi statuit; agmen uero transmisso Lyco flumine qui ultrorsum est castra uallo munire ibique quam queant ocius refectioni consulere iubet secundis intentos. Igitur Parmenion spoliis hostium et opibus coactis opperiri Alexandrum statuit etiam ultra progressum; qui ubi Arbelum uenit, quae prior ciuitas stadiis belli de loco ferme sexcentis sit, Darium quidem nullum uidet, ita uoluer praeteruolarat, opes tamen eius et armatum cidarion, apicem regium, curru ana et insignibus retrahit uniuersis. Eo bello Macedonum desiderati sunt uiri centum, equi mille, quorum pars maior in sequendo Dario defecerat, Persis uero trecenta haud minus milia, totidem captis, spoliatis uniuersis.

XXVIII. Darius tamen paucis una Mediam petit, Babylone Susisque uitatis, quod eas urbes inlectu nobiles fore auideque petituram illum pretium ibi gloriae opinaretur, et id tum expectare perfacile erat. Denique Alexander contendens cura et facie bellatoris terribilis in acie agens militem festinabundus Babyloniam accessit, minax motu quantum nisi eminus queat. Omnes protinus incolae cultu nil tristi, enim laetitiae simulamento obuiam ana muneribus effunduntur: coque genere uniuersi ad meritum recepti metum obsequio mutauere gratantes sibi nec uictore secus ad modestiam reducto. Illic igitur primum Persarum omni regno disposito suis legibus et eius administratoribus datis Susas quoque maiore longe uictoris specie proficiscitur. Eximque Tigri transmisso Vxios pergit, efferam hominum genus, quorum quisque campestris dicto audientes fuere; montium uero incolae de soli ingenio ferociore obstituros sese obnuntiabant, ni more Darii mercedem sibi transitus dependisset. Enimvero tunc Vxiis superuenit inprouisus stratisque obuiis celsiora montium scandit. Mutata denique adrogantiae uice Vxii nectigales sese eidem profitentur.

XXVIII. Exim relictis qui grauius armabantur Pylas petiit fauces montium persicorum ibique offendit Ariobarzanen in se armatum Darii nomine studioque quadraginta milibus pedum et equitum septingentis obuiasse. Vbi tamen sibi ingenium loci quam munus hostium plus obsistit, docent captiuu circuitu posse consuli difficultati; quibus auscultans fide dicti prae-

1 subpetiaretur 3 ipse qdr (lra. ducta per q infimam, uirgula supra d add) A, ipse Alexander tacite
 Mais, ipse quidem scripsi ex coniectura 4 qui A, quod Mais totius 5 intentos A, contentos Klu-
 gius spoliis spoliis operiri 6 prior A, uox aperte corrupta 8 cidar 9 desiderati in sequendo scripsi, inse-
 quendo A Dario fecerat A, corr. Mais Persis A, Persarum Mais 12 inlectu nobile sere auide que petitu-
 rum protinus sibi gloriae A; dubitanter constitui uerba partim ex Paiperi, partim ex mea coniectura; nobiles uictor
 auide petere Mais, idem auide uox, in ed. Rom., in lectu nollet uisere auideque illam petiturum paratum plus sibi
 gloriae con. Kochius tum expectare scripsi, cum est lectare A, coniectare Mais 13 intendens (ut uideatur)
 facie atie 14 astu minatus A, acuminatum Mais ed. Rom.; festinabundus con. Kochius Babylonia quaeat
 15 simulamento offendantur A, corr. Mais 16 generi 17 reducto scripsi consulenter, credito A 18 Susas
 longes uictum spetie A, repugnante recepi scripturam Maii proficiscitur 19 transmisso quisque A,
 quisque Mais dicto 20 ferociore 21 mo Darii A, corr. Mais iussis A, Vxiis Mais 22 obuiisque
 24 Pylas 25 Dari XL 26 munus A, manus Mais; illud restituere non dubitauit 27 auscultans

uisa, emensis nocte stadiis sexaginta superuenit Persis interritis aditu suiue securis. Caesis denique obstinatoribus fugatisue ultra inoffensus tendit *Persagadas* praedae diuitiis inuitantibus; Cyri denique atque Xersis illic ceu si tutius sitis, thesauris potitur et amoenitatibus aulicis, quamuis regia igni abolita odio Xersis iniuriae, tum regis uoluptatibus, abolendis, etsi iam suis, scilicet ut uicem damni ac labis meritum, quam ille inuexerat Graecis, repensaret.

XXX. Hinc Mediam dirigit studio Darii capiendi, qui si ulterius urgeretur insectantium pernicacia transire decreuerat ad Hyrcaniam. Quippe Darius Bactra populatus tum omnibus adpetendis corruptis aut amandatis damno regionis contra insequentes cauebat. Ac siquid sibi regium aut de affectu regio supererat, id omne iam Pylas caspius relegarat, unaque comitantibus et fidelitate deuotis, ut opinabatur, quos Ecbatana coegerat morabatur. Qua re conperta duodecima demum die Mediam Alexander aduolat, quod exim ultra abiturus Darius ferebatur. Sed iam digressum una thesauris insequitur unius diei reliquo internallo, rescitque a transfuga, pertaesos comites fugae eius, ceu si in gratiam potioris, Darium habere sub uinculis, Besum uero satellitem regis eius insignia recepisse. Igitur uoto pennatior et spe uoti ignitior et uiuae usus asperiore compendio (ille labor erat pretium morae abscindendae), inopinus superuenit Beso, configentemque damno non leui dispergit et disicit per uim clam fugae remedio dilapsam. Ibiue regem reperiunt interentum a suis, qui Beso una fugissent. Quare corpus quidem honore regali maiorum eius sepulcris inferri iubet.

XXXI. Ipse uero, Hyrcaniae quis uisum ad ingenium loci ac temporis reuersionisque commodum superpositis, Besum insequitur, sic animo firmatus, ut quadrifariam fugiens uallaretur. Denique ubi campos ingressus est, uictori se dedunt Abraxares una Phratapherne satrape; Besum elabatur. Qua cura deposita seu dilata suos quidem per loca belli siquos reliquerat congregari iubet, relictisque his quatruidi mora Xazacerta ire decernit, urbem illic nihil optima posthabendam, quam praemissi in hoc ab Alexandro moderabantur. Sed concurrunt prius

1 emensi LX A, C Klugius coll. Arrian. III, 18, 5 2 obstinatoribus inoffensus A, corr. Kochius, inoffensus Maius tendit praedae (per comp. scr.) diuitiis A, transit Persepolim temere Maius Arriani uerborum (III, 18, 10) et codicis scripturae aeque incuriosus; Pasargadas significari intellexit Klugius, ego praedae uocabulum restitui 3 Zereil A, cf. lin. 4 totius post potitur spatium in A abquot litterarum casus tribuendum 4 abolica odito Xersii uoluntatibus abolendis et siam suis A, uoluptatibus abolitis etsi iam suis perperam Maius 5 ad A, ac Maius 6 Mediam dirigit A, dirigit iter Kochius 7 pernicacia 8 emandatis dampno regio 9 supererat scripsi, supersederat A relegerat comitantibus 10 utilitate A, fidelitate scripsi, ut ea quae sequuntur uerba ut opinabatur ad Besi perfidiam sint referenda quae secutenecoegerat A, quos Ecbatana c. Klugius coll. Arrian. III, 19, 2; aliter de his uerbis iudicauit Kochius, cum coniecit et utilitate deuotis, ut opinabatur, quae eos sequi regem coegerat 11 habiturus 12 nescitque 14 ignotior A, ignitior con. Maius 15 pro asperiore nescio an scribendum sit asperioris compendio elaborare ad pretium morae abscindendae inopinus A, emend. Kochius inopin 16 dampno disiclit per biselam A, corr. Maius; conieci pernicis clam, quamquam ne hoc quidem uerum esse conieci fugae remedio scripsi, fugere medio A, fuga de medio Maius 17 Ibiue regem reperiunt (fort. reposit) interentum a suis scripsi, ibique reperiunt in arma suis A, ibique reperiunt Darium interfectum a suis Maius 19 quis (per compend. scr.) A, quibus Maius 20 inquitur 21 Abraxares A, Nabarzanes audit apud Arrian. III, 23, 4 frataferne 22 dabitur 23 Xazacerta A, Zabaxopra Arrian. III, 23, 6 (Ζεββάραρα ibid. 23, 1) discernit obtime.

etiam impedimenta agminis uniuersi loco belli relicta accitaeque post id; sic enim regia iussa praescripserant. Ac siqui ab se distraeti fortunam belli meritumue uictoris elegerunt, uel qui ad *dubium* iudicium peruenerant, tum uenia donati omnes, Graeci quoque mille quingenti qui Dario mercede militabant, eosque suos facit. Interim tamen Mardos excurrit et captos bello redigit in obsequium nihil omnium remnentes (sed enim Mardis praeter arma uirosque nulla sua res 5 est), opum cura posthabita perdurans, quae ceteros hominum exercitos habet. Exim reuertenti Spartani se offerunt, qui Darii amicitiam petierant; sed custodiri mandantur suspecti simplicis confidentiae.

XXXII. Tum moratus Kazacertae in Hyrcania dies quindecim Parthyaeos Ariosque proficiscitur et Susiam ciuitatem, quod Besum illic bello studere comperisset non regni modo, 10 uerum nominis etiam Artaxersi ueluti ad reuerentiam sibi uanitate quaesita, quoniam multi refugae Baetriani in eius satellitium confluxissent *inlecti* mente iactantiae. Inque id festinanti Satibarzanes Ariorum satrapa nuntiat, interfectis Macedonum urbis eius ad custodiam quos acceperat, Arios pro Beso armare. Illo igitur praeuertens sexcentis biduo stadiis urbem Artacoana Ariorum regiam uenit. Quo uiso Satibarzanes una paucis consciis meriti fugit; ceteri 15 puniuntur mali consilii uel obsequii mercede. Quis gestis Kazacertam Alexandro reuertenti offertur unus Darii interfectorum afficiturque seruiliter uerberibus ac morte. Edoctusque ab eo super consciis in Besum ducit exercitum.

XXXIII. Eo uero itinere gentes subiugat plurimas, tum Drancas, tum Arachotas barbaros barbarorum uicinos Indiis mari rubro imminentes, Arios quoque qui nuper obsequio defecerant, id- 20 que hieme multa iniquum militibus inpeditis. Enim uero in hos ducibus inmissis ipse Caucasum tendit amore uincendae difficultatis et illi quoque Alexandriam sibi ad fidem laboris instituit ac nominis. Quam molienti nuntiat Besum ultra transgressum Oxum flumen nauibus superauisse, quas omnes incenderit, ne par sequentis sit libido. Igitur nihil moratus ipse quoque audet in Caucasum longitudine sui Tauro continuum, saxis incondite arduum neque gradibilem, 25

1 agminis uersi 2 siquis ad se A. corr. *Maius* uel qui ad dubium iudicium peruenerant, tum *scripsi dubitanter*; uel qui adiuum iudicium putant tum A, uel si qui ad eius iudicium prouocarant *Maius* 3 donationes Graeci 4 suos (corr. ex suo man. pr.) 5 uirosque A, corr. *Haasius* 6 perduransquae 7 amicitiam petierant 9 Parthos Arionosque A, corr. *Klugius ex Arrian III, 25, 1 coll. Diod. XVII, 105 et infra lin. 14 et 20* 11 nomine A, nominis *Maius* Artuxersi ut uidetur 12 refugae (litt. i. inducta a man. pr.) electi A, elati *Maius*, *inlecti Klugius* mente iactantiae A, mentis iactantia *Maius*, *codicis scripturam restituit Muellerus* 13 destinanti A, corr. *Klugius* 14 acceperantt proba armare Artacoenta 15 pauci conscius A, corr. *Klugius coll. Arrian. III, 25, 5 Σασιβαρζάνης μὲν — ξὺν ὀλίγοις ἰππεδαί τῶν Ἀρσίων ἱππυγῶν... Ἀλεξάνδρου δὲ, ὅπου ἐπυρρῆσθαι τῆς ἀποστάσεως κατέπαυε et q. s.* 16 obsequio Kazacurtam A, *postulari Zarangeos immerito opinatus erat Klugius coll. Arrian. III, 25, 7* 18 ducit ducit 19 ea Dracastum Arachotas barbaras barbarorum uicinas A, Dracas tum Arachotas barbaros uicinos *Maius*; Drangas uel Drancas *scribendum esse intellexit Klugius diss. pag. 11, adnot. 32* 20 dofferant 21 in his (corr. man. pr.) Causasum 22 illi A, illic *Maius* instituit ac nominis *scripsi*, institutae nominis difficultate A, instituit *Maius reliquis omissis* 23 superauisse ex superasse corr. man. pr. 25 Causasum

ut uidebatur, intersitumque parvis arboribus; ceteroqui terebinthum illic aiunt et silphium gigni, quo facile adparari oues odore floris eius et esu frugis et usu radicium delectatas; eoque et hominibus gaudet carne sola contentis, martiis prorsus et belli usibus amicissimis. Quippe hinc Besus non modo gentem optauerat, uerum quicquid suppetile insequentibus foret, id omne corrumpens abolensque incendio geminauerat difficultatem paria temptantibus.

XXXIV. Sed enim frustra id quidem. Ita omnibus superatis quod se suosque Alexander confectos fame Aorni primum, tum penes Baetra uaticasset, ipse quoque Oxum iam superauerat. Vbi cum facultas transitui nulla esset, probat nihil ita mortalibus arduum, cui non uiam perfacile sapientia strauerit. Quod enim alias praesenti usui suppetiari aduerterat, promere suos pelles omnium et subtendere iubet eis gignentium fruola aridaque constringique quam maxime in uinculis crebrioribus docet. Hisque peractis substratu leuium densarumque utrium et superiecta trabicularum calcatu tabularum conexa utrimquesecus pellium pagmenta usum ratium integrauerat sibi que peorique. In hunc modum sarcinis transportatis, non superstantibus tantum fida militibus, sed animantibus quoque animandis, si statio horruisset, opinione facilior transmissio fuit, cum sex stadiis latitudinis alacus Oxi amnis pateret. Nec tamen quisquam ausus obsistere est; quin etiam nuntiatum iam planiora peruiantibus Besum ibi uinctum a suis communi pretium

1 paria A, raris *Klugius coll. Arrian. III, 28, 5* *quibus de tota Asia tota tantis* parvis comi. *Zachariae* ceteraque uisio bonum quod illic aiunt silphium A, ita ut post que particulam iterum q exarata sit nec tamen perfecta utpote quam scriba falsam esse intellexeret; ceteraque terebinthum illic aiunt et silphium *Maius* parua probabiliter, coll. *Arrian. III, 28, 6*; uerbis corruptis nescio an etiam grauior medicina sit offerenda

2 adplicari scripsi, adpari A, adpasci *Maius*, adparere *Zachariae*; fortasse praestat scribere adproperare coll. *Arrian. I, 2, 2*. *ἄντι καὶ γὰρ οὐκ εἶναι αὐτῶν τῶν ἀποβῆναι, καὶ ἐν τοῖς ἀποβῆναι αὐτῶν ἀποβῆναι καὶ τῶν ἐν αὐτῶν ἐν τῶν* odore floris eius et esu frugis et usu radicium scripsi probante *Kochio*, floris eius et esu frugis et usu radicium (aut raditium) A, floris eius esu et usu frugis et radicium *Maius* 3 carne ex carnibus fecit *man. pr.* sola (a litt. in ras., ut uideatur scriptum fuisse carnibus solis) 4 Besus (*man. pr. scr. in ras.*) gente suppetile A, suppetile *Letronnius*, suppetiarum utile *Kochius*, suppetibile *Peiperus*; uisi forte scr. suppetias insequentibus ferret 5 corrupta amolitasne A, corrumpens abolensque *Maius*, cuius uestigia quauis inuisibus inueniuntur eum, quoniam meliora non habui in promptu temptantibus 6 Alexander docte fama A, docterat fama *Maius*, docet f. *Peiperus*, confectos fame scripsi, ut quos famas magis quam fama commouerit 7 uaticasset scripsi facili emendatione pro eo quod A exhibet uaticasset, *Maius* uatica esse Oxum 9 aliud A, corr. *Maius*, fort. scrib. alios — suppetitare pelles quibus subtendere iubet eis gignentium A, pelles iubet quibus subtendere gignentium *Maius*; uerba dedit ex coniectura *Kochii*; ceterum ea quae A habet quibus subtendere nescio an referenda sint ad *Arriani* uerba τὰ δευτέρου ἐν τῶν ἰσχυρῶν (*III, 20, 4*), quamquam multo parcius ab eo descripta est *Ozi* transmissio 10 constringique scripsi, constringi A

11 hisque peractis scripsi consentientibus *Peipero* et *Kochio*, his quippe pactis A itidem A, utrium scripsi, cratium *Kochius* trabicularum A, trabecularum *Letronnius* 12 calcatu A, calcato *Maius* tabularum A aperte corruptum; fort. scrib. iumentorum pragmenta A, corr. *Forcellinus* s. u. tabula

13 tantum fida A, tantummodo comi *Kochius* 14 animandis A, animantibus *Forcellinus* 15 quisque 16 qui etiam peruiantibus A, corr. *Klugius* ubi suis incertum an suis

culpaē sernari pro his quibuscum fagerat reum. Quare exim iter solito patientius facit. Ptolemaeum uero Lagi praecire susceptum Besum ad seque perducere antemittit. Nec mora, uinctum offerunt, una ceu flamma ira eius extincta. Ita increpitum perfidiae seruilis probrique eoque nomine uerberatum ad poenae conperendinationem custodiri in tempora mandat; in ceteros uenia liberalis.

XXXV. Hisque in hunc modum gestis exim sibi equorum numerum integrat, qui admodum plurimi omni genere difficultatum uarie defecerant. Ipse ire Maracundam contendit, quae Sogdianis est regia, Tanaimque exim, qui subortus e Caucaso ingressurusque hyreanum mare Asiam Europamque disperdit. Eius pars fertur Tanaidos humata paludibus maecotis emergere denuo causasque Euxino dare, ut cursu quo uoluitur urgeatur. Eo itinere tamen praemissos Macedonum castra metatum inpronso offusi paucis indigenae opprimunt obruncantque, qui in triginta haud minus milibus Alexandro uenienti obuersari decreuerant. Enim mox Alexandro ingruente ad montium celsiora conrepunt. Sed ubi eis primo conflictu fortuna blandita est, Alexandro crus sagitta transiecto, ulterius ausi eo usque caeduntur, ut uix octo de triginta milibus laberentur.

XXXVI. Quibus gestis Abii Seythae Homero iustitiae landati legatione se dedunt moremque gesturos uictori profitentur, quantum solis corporibus queant, quoniam quisque pauperior liberior infestatore. Eorum denique moribus delectatus remissis adiungit studio nera discendi, qui quid colerent aut uerent renuntiarent. Ipse progressus ad Tanaim illic quoque urbem sibi instituit haud disparem magnitudine cognominibus Alexandriis, idque usui cauens, si quando post id eadem militaretur. Sed inconciliantibus Besi sociis iugumque gentium nominantibus metu poenae septem urbes consulto pari graecos custodes interimunt. Quarum quae Cyri ciuitas dicta Craterus multa cum militum manu mittitur obsessurus, ne quid ultra liberius queant. Ipse Gazam primo congressu aliasque quattuor biduo capit.

XXXVII. Tunc Cyram adgreditur situ murisque firmissimam, quam quindecim scilicet armatorum milia tuerentur nullis uictualibus indigentia. Iamque machinis in id admotis repente amnem, ut prius animo praesumpserat, qui eam urbem agmine turbido interfluit, transit

1 patientibus 2 uinctus (aut inctus) offerunt A, corr. Klugius, uinctus offertur Maius 3 una ceu flamma ire eius extincta (aut extincto) A, quae uerba dubitanter constitui ex con. Klugii proque eoque eo nomine A, emend. Kochius 7 Maracunda A; at cf. pag. 20 lin. 6 et 19 8 Tananque Cauaso 9 dispergit humo Asia A, humata Kochius paludibus metis (o supra m et e litt. uidd. mon. pr.) 10 itinere ex tempore corr. man. pr. tam praemissus 11 aut 12 obseruari 13 conrepunt scripsi, conrepunt A, conrepant Maius, erepunt Peiperus; concurrunt Klugius; Placidi glossam (Maii auct. class. III, 442) conrepere conuenire, unde discrepare dissentire, cuius me admonuit Kochius, huc pertinere parum probabile est conflictu 14 laberentur A, malim elaberentur 15 gestis Ab scyte Homero A, ab Homero stulte Maius; cf. Hom. II. XIII, 6 iustitiae 17 uero A, corr. Peiperus, ueri Maius discendi quicquid 18 Thanaim 19 aut disparem magnitudinis cognominis (aut cognominis) A, unde restituendum existimaui magnitudine cognominibus, cum uix liceret dici sui cognominis 20 id in eadem A, id om. Maius, in induxit Zachariae, nisi scribendum est in eadem militaretur terra 20 sotis 21 quarumque Ciry 22 Creaturus (corr. ex Creaturas man. pr.) ne scripsi, neu A 24 Cyri A sytu 25 nulli uictualibus A, nulla uictualium Maius, corr. Haasius amotis A, admotis Maius, ammotis Peiperus 26 praesumpserat turbi interfluit

Alexander nihilque opinantes obruncat. Tunc secure eius urbis potiturum se ratus animo deferuerat. Neque inpune id aut modestiae merito; acriter enim incolae congregati inter primos qui iruperant Alexandrum quoque saxo caput grauius uulnerant. Sed non eo scitius iritatis protinus Graecis capitur ciuitas nastaturque, nihilo minus rege in opere feruente. Quae nero
5 septima ciuitas exempli metu ad modestiam ducta est.

XXXVIII. Verum sic quoque Maracundam contendit, ubi sui obsideri nuntiantur et praeterea Scythae trans Tanaim obturbabant. Quare suis legat propere suppetias. Ipse uicesima die urbem quam praecoepit substruit, poena captiuorum usus ad operis festinationem tali in tempore necessarij, datis incolis quos aetas aut uulnera deprecabantur, item militiam
10 iam nolentibus aut etiam nequeuntibus et in id idoneis peritia necessariorum. Verum imminentibus Scythis superbe, hos aeque conatum cum sacrificia cohiberent idque creberrime, uincit imperatoria indignatione, ni uinceret ratio, quae fato obuabat. Ac nocte Tanai transmissa tam facile quam audacter hostes primo incursu fugat caeditque palantes. Eos nero intemperantius persequens siti aestinae succumbit. Neque aqua utilis reperta; quicquid de fluius uel
15 riuis ab aestiuo in lacunis erat, eo proui ac lingua lambentes hausto cen necessario, latente eius peste, corrupti sunt. Quippe ea qualitas aluo laxandae efficacissima. Ita omnes uiribus uacnati aestu intestino caloris, ut minus nonnulli hoste quam pestis illius uitio praenirentur. Insecuti nihilominus eorum legati ueniam erratis pro uictoria retulerunt. Hi porro Macedones qui in arce Maracundae obsidebantur ante aduentum auxilii eruptione facta disiecerant hostes
20 ac fugarant. Longius tamen eos in Sogdianos insecuti, ubi de reditu consulunt amnemque Polymetum adfuerunt, sensim prosequentibus Scythiis inexplorata adorti alnei partem limo profundius retentantur. Idque ubi hostis gnarus locorum uidet, praecenit adortique rerum imperitos ac male cedentes comminus figunt omnes, nisi quis praecenisset pedum aut uisum potens. Neque amplius equitibus semiermibus quadraginta, peditum trecentis fugere.

1 Alexandro potiturum scripsi, potium A, potium *Maius* 2 deferuerat A, deferuebat *coni. Kochius*
3 iruperat A, *corr. Maius* saxum caput nos eos etiam 5 metu (*e litt. in ras. scripta*) 6 si
quoque obsiderim 7 site 8 praecoepit subruit A, *corr. Maius* 9 idem 11 sitis hi saepe
A, hos aeque *Klugius*; nisi forte scribendum est ripis pugnae (aut pellere) conatum *cf. Arrian, III, 4, 1*
ἢ ἢ αὐτῶν ἀλλήλοισιν ἐπὶ τὰς Σαυδῶν ἀπὸ τῆς ἡλθῆς τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐπιτοξενίας ἐς τὸν ποταμὸν
et q. s. cohiberent ex cohibebant corr. man. pr. 12 indignatione, ni scripsi, indignatione A, indignatione ut
Kochius obuabat A, *corr. Kochius* Thanain 13 Eosque uero A, *quod fortasse ferri potest* 14 utilis
A, *malis* potabilis 15 niuis (*altera s del.*) A, riuis *Maius* adingua *incertum an adingua* 17 uacuate
gesta intestinu A, uacnati aestu intestino *Maius, estne scribendum uacnati aestnabant intestino calore?* hostilis
uitio A, *emend. Kochius*, hoste quam uitio *Maius*, hostibus quam uitio *Pesperus*; *fort. scr.* ut nimis multi pestis
illius uitio 18 pro uictoria scripsi, pro uictoriam A, post uictoriam *Maius* retulerunt A, retulerant *Klugius*
Hi 20 eos qui Sogdianos amneque 21 Polimetum A, *corr. Muellerus* adfuerunt A, adpulere
Haasius Scythiis adortari 22 retentantur ignarus adortatique rerum A, *conicias* regionum
23 credentes A, *corr. Maius ex Arrian, III, 5, 9* fugiant A, conficiant *Maius*, figunt *Klugius coll.*
Arrian, l. x. s. vi Σαυδῶν — πόντας κατατόξενον nisi (*o litt. ante n inducto*) A 24 uisum XL peditum
A, peditibus *Maius* CCC

XXXVIII. Quibus Alexander nuntiatis Maracundam contudit auctoremque eius secleris Spitamenem fugientem secutus omni cum socio interfecit. Suos sepelit uastatque regiones, quas Polyimetes amnis ambit aut rigat, qui progressus ulterius harenis bibitur et receptatur, facitque intia cuncta subsidiis accolentium nullis; quoniam illi et alii famosi amnes hauriantur, Epardus qui Mardos, Ariusque qui Arios interfluit et Etomandrus ueniens per Euergetas; hi omnes illic sepulti uanescunt. Hieme igitur apud Arimaspos declinata dat sese legationibus obsequentium aut paciscentium, quod usus aut quies uellet; Besumque accitum et rursus increpitem et uerberibus punit et morte, mutilatis tamen prius et naribus auribusque; idque supplicii genus durius usum quam seueritas graeca est.

XXXX. Nam et cetera eius cultus et affluentiae more Medorum suorum plerique iam sedulo auersabantur, cum luxu mores adrogantiaque mutasset, tum mensae modo, tum uestium pretio, tum apicis nanitate, ut qui utroque de latere Heraclidas sibi Aeacidiae censeret, Arsacidum tamen aemulationi concesserit uinci se passus ab eis, quorum moribus obsecundabat; idque ei omnes animi glorias obumbrabat. Praesertim ubi amicissimum sibi Clitum illum Granici propugnatores ex causa conuincii incitus interfecerit (die sacro quo Liberi loco Castoribus fecerat), qui epulo accubabat una blanditoribus regis. Tum supra ipsos fortitudinis Deos laudari ab adstantoribus coeptus patri quoque se Philippo anteferri delectabatur. Enimvero Clitus uti Alexandrum amicum restitueret in uiam neque concederet ei malam morum adrogantiam coalescere, cui modestia et uerecundia plus laudis adferret, amico liber, religiosus in Philippum: eum uero se anteferre respondit, qui hos fecerit suos animi uiribus corporisque, cum quibus uicerit nunc is qui talibus gaudeat. Quae ubi ultra nec prouidet regem uino calentem, Cliti uerbis gladio respondetur. Sed enim mox in id recidit paenitudinis, ut eum uitae pigeret adeo impigre intemperantis, ni amici magis offensae id Dei Liberi, quam eius moribus darent, qui sic posthabitu sollemne suum ultus furore putaretur aut inuidia laudationum earum aemula.

1 nuntiatus Maracunda A, cf. pag. 19, lin. 7 adnot. 2 Spitantem 3 polemius A, corr. Muellerus, Polimetes Maius quique progressus 4 et colentium A, colentium Maius, accolentium Klugius illi A, illic Maius auriantur 5 Pardis A, Epardus Klugius coll. Arrian. IIII, 6, 6 Dariusque qui unox A, quae uerba ad Arrian. l. s. e. conferenda esse ne Maium quidem fugit, quanquam in uerborum contextum recepit Darius qui Hunnos Estomandrus 7 obsequentiam aut paciscentium quo 8 et gloria A, corr. Kochius et ego coll. cap. XXXII; et morte ingloria Blassius, et loris Peiperus mulatis (corr. man. pr.) 12 asqui A, quasi qui Peiperus, ut qui Kochius; malim ut is qui heraclidas incertum an heradidas Arsacidum A, Persarum Klugius 13 uicti rem passum His A, quae supra scripta sunt suppeditauit Kochius 14 clitum incertum an ditum 15 incitus A, iratus uel ira percitus Kochius quo Liberi loco scripsi, quod Libero A, quod pro Libero Maius; cf. Arrian. IIII, 8, 2 16 aquae A, qui Maius; nonnulla intercidisse suspicatus est Peiperus 17 clitus dubium an ditus 18 mala 20 corporibusque 21 his A, corr. Kochius ultra nec pudet A, lacunam post ultra deprehendisse sibi uisus est Peiperus; at cf. cap. LII metu ne quid ulterius et cap. LIII obtinentque ne ultra, uerum Babylona ut redeat; deinceps nec prouidet scripsi non sine aliqua dubitatione clati incertum an dati 23 impigre A, num improbe? magis susfense ad Dei A, id offensae Dei Maius, offensae id Dei Zachariae 24 postobitum sollemnem uultus laudantium A, laudationum scripsi, laudum Maius 25 aemuli A, aemula Kochius, aemulus Maius; laudantium rerum aemuli Peiperus

XXXXI. Quare tum quidem curam corporis recipit, vitium tamen gliscit. Quippe iam adoratum se uolens saluari more mortalium neglegebat. Verum sapiens Callisthenes comes et amicus arcere hominem et deducere palpo temptabat, eo quoque addito, quod quam iustum sit infestari eum, qui insignia regni quae sua non sint usurparit, tam a Diis posse puniri adorationes, quibus se deis aequauerint hominum iactantiae. Sed neque proficit Callisthenes, et mox inter proditores relatus ex causa tali morte punitus est. Mos erat regibus optimatum liberos ministrare, ad custodiam scilicet regiam et obsequia liberalia. E quis Hermolaus quoque Sopolidis erat bonis moribus roboreque, quorum utrobique studens regi de corpore, animo tamen ac disciplinis militans Callistheni, ubi cum quaereres sat placebat. Is in uenatu Alexandro in aprum spectabilis formae intento prior bestiam sternit et strata gloriatur utque immodestae fortitudinis ab rege uerberatur. Quod cum acrius merito sed ingenue doluisset Hermolaus, coniurat in regem cum Sostrato Amyntae et Antipatro Asclepiodori, tum Epimene et Anticle uel Philota. His amicis in sua iniuria feruescentibus pactum fit, nocte Antipatri conelani regis irruerent. Neque id quitam; ita perniox rex conuicio perdurarat. Sunt qui aiunt prohibitum Syrae uatis multis praemonitis, ne quidquam esset in aula latebrarum ueritae. Itaque Ptolomaeum rem sibi proditam detulisse Callisthenisque sententiam in discipuli facinore suspectatam de prioris inefficacia libertatis, cum Hermolaus tamen acri in opere tormentorum praeter sui uerbera nihil questus sit aut confessus.

XXXXII. Sed reuerentiam legatio Scythica de Abiis dictoque audientes fore se muneribus attestabantur. Quae munera erant filia regalis pulchra ingenio uel cultu naturae . . . . .

2 adoratum morem neglegebat (*postremam g ex b fecit man. pr.*) comes et amicus A, corr. Maius
 4 sint A, non sint Maius usurpari ad tam puniri ex superari fecit man. pr. aburationis qui sibi adeos fuerant honore iactantiae A, adorationes, quibus se deis aequauerint hominum iactantiae Kochius, qui sibi adeo fauerent Peiperus; fortasse scribendum est aequauerint merito iactantiae 6 ministrari 7 Sopolidis 8 utrobique A, malim utrique 9 uenatu A, in addidit Klugius expectabilis A, corr. Klugius 10 inte A, ipse Maius, intento Klugius 12 Sostrato et Amynta Anticle incertum an Anticle 13 nocte A, conieci ut nocte 14 ita A, nam Peiperus Sunt quia iam prohibitum ire uatis ne quidquam (quidquam per comp. scr.) esset in aula erat (erat ex esset corr. man. pr.) multis praemonitis rata A, sunt quia etiam prohibitum ire uatis noce, ne quidquam esset in aula multis praemonitis ratae Maius; qui aiunt scripsi ex certissima Klugii emendatione; idem pro eo quod est in codice ire scribendum dubitanter coniecit syrae coll. Arrian. IIII, 15, 5: Συραε γυναικα ἰσομαρτερον Ἀλεξάνδρου κἀτοζον ἐκ τοῦ θεῶν γυροσφίγγε; uerba aperte uitiosa audentibus ex mea coniectura conformaui, nisi quod ueritae scripsi Kochium auctorem secutus; pro eo quod est latebrarum scribere periculi maluerunt Kochius et Peiperus
 16 Callisthenisque A, Callisthenisque Maius; num Callistheni quoque? inefficacia 17 Heremolaus 18 questant A (sunt syllaba per compenul. scr.), corr. Maius 19 Sythica post Abiis Maius iterum attulit uerba inseruit, quibus facile caremus 20 erant filia regalia pulchra ingenio uel cultu nature eius A, filiae regales pulchrae Maius, peruersissime uisus uerbis Arrian. IIII, 15; erant filia regalis pulchra ingenuaque et adulta staturaeque celsae nimis uiolenter Kochius; nonnulla intercidisse post aut ante naturam cum Arriani uerbis (L. s. r. §§ 2 et 3) adducor ut existinem, tum eo quod deinceps sequitur suis uocabulo, quamquam quae antecedunt ne ipsa quidem sua esse mihi persuasi.

eius, si suis vellet pignore fidei. Namque ad reliqua talia sat diuites sunt Abii amici libertatis pariter et paupertatis. Adstare uero uel regem ut eorum insis auscultet. Nam et missis in hoc nolentibus erat mores abios et munditias paupertatis, utque sit eorum inuidia potioribus de plus nihil habendo. Enim arcus Abiis seu sagitta (quod eis totum est) et uitae quaestus et hereditas sola, sagitta nenantibus, carne altis abunde uel lacte et munitis pellibus ad tolerantiam; et cetera pro opibus hospitales et loqui blandi cum moribus. Sed Pharasmenes quoque Chorasmiuorum rex equites adduxerat Alexandro militatum, nitiuus seythis Vnimammis, in quas sibi hostes praeciret si inberetur, supra uiros ut sciat martias. Alexander uero his Indos praepitare tumque se ait redire in Graecias, ut exim reliqua eius belli agat. Oxum igitur et Sogdianos retractat turbare.

XXXXIII. Nuntiati ibi Alexandro duo fontes futuri praesagio suborti horrore fuere praed admiratione; quorum qui olei erat laboris atque sudoris index aestimabatur, quia mederi ualet oliui unguentum, qui nero nini, lasciuiae et laetitiae de Dei munere. Haec quippe enim demonstrata de post gestis adsertio est. Dimissis ergo qui praesentia tuerentur Maracundam ipse festinat. Spitamenes qui inde descuerat Massagetis congregatus iusti belli facie iam agere nuntiabatur. Sed inuaso castello potitum praeda per Sogdianos, Pithon et Aristonicus citharoedus, qui una aulico ministerio illie agebant, egressi cum equitibus octoginta nauiter satis et impigre incurarant qua educebantur. Mox tamen excepti insidiis a Spitamene plerique eorum et una Aristonicus oppetiuerunt. Spitamenes uero post id fugiens conscientia sceleris in desertis caeditur Cratere insecuto. Ipse quoque a suis captus ut auctor culpa arguitur tumque Alexandro ad supplicium datur iure plectendus.

XXXXIII. Sed enim hac cura deposita in Indos nihil sibi noxios intentus animo petram adgreditur re et nomine arduam. Id uero castellum est praeruptis admodum inpositum inaccessibleisque rupibus montium, quo plebs multa conuenerat Sogdianorum, nullo indigentiae metu,

1 suis A, uti Peiperus, se uti Kochius   pignore A, pignora Klugius   ad reliqua ut alias ad diuites A, ad reliqua sat diuites Maius, ad reliqua talia sat diuites sunt Klugius, ad reliqua uitalia haud diuites Peiperus
Abii amici scripsi, Abii A   2 adstare et nam et missis A, corr. Maius, etenim et Kochius   3 atque sit
4 Abios seu A, Abiis et Maius   quod ei A, tacite corr. Maius   5 altis abunda A, corr. Maius; uocabula uix sana crediderim, male illa congruentia cum eis qua de Abiorum uictu alii tradiderunt   tollerantiam   6 et caetera A, caetera Maius   blanda A, blandi Klugius; uereor tamen, ne qua alia macula in his uerbis incederit, quam non contigit mihi ut abstergerem   farasmenes   7 scithycis
8 praefret (sic)   praepatatumque A, praepatans Maius, praepatere tumque Klugius   9 Graecias A, ad Iul. Valer. uerba III, 5 (III, 2 et. Muller) inbeo quoque abire te hinc ad tuas Graecias prouocat Letronnius   11 Nunciato sibi A, quod fortasse retineri potuit   orrori   12 quia scripsi, quis A   13 unguento laetitiae enim scripsi, in id A   14 Maracunda   15 Pistamenes   discuerat   16 Pithon et Aristobolus A, quae nomina ex Arrian. IIII, 16, 7 emendanda esse dudum intellectum est   17 cytharedus   18 que ducebantur A, quae ducebantur Maius   Pistamene   19 Aristobolus (sequitur ras. duarum litt.)   22 in addidit Klugius   animo A, malim Sogdianam   23 adgreditur   inaccessibleis A, inaccessibleisque Maius

copiis ante congestis. Vbi ergo oblata sibi uenia non cessere magnum praemium publicat au-
 suris eius saxi incensionem auri talentum primo, tunc *pro portione* pretium secuturis. Reperti
 omnes quadringenti uiri, qui patrauerunt rem in hunc modum. Paxillos ferreos, quibus pelles inten-
 dunt, praetenta face ea parte praerupti, qua fieri posset aut gelu cederet, mutuo innixi figebant,
 5 eisque subnecti paulatim omni sub nocte tandem euadunt armis una, cumque luce inopini
 irruunt securos et inermes barbaros ac semisomnes, inpeditosque mulierculis et infantibus
 praecipites agunt nihil eorum paucitatis scientes, donecum reliqui sese dederent et aditu rese-
 rato, quem inscrabiliter obstruxerant, Alexander receptaretur et copiae, nec tamen amplius
 uiris uiginti desideratis, quos ascensionem molientes, ubi loci conditio feclisset, deiectos in
 10 praepes ne sepulturae quidem nisi niuum profunditate seruaret casus aut fatum. Igitur his
 uictor copiis fatus auctusque quom Oxyartae Bactrianorum regis affectus opesque illic repperisset,
 eius uirginem filiam Roxanen nomine magno formae merito et nobilitatis sibi coniugat, is ille
 scilicet, quem Darii uxor, ueneriae sane pulcritudinis femina, non euicerit. Denique Oxyarten
 debito sibi soceri honore dignatur.

15 XXXXV Hinc ducit in aliam petram celsam stadiis uiginti, sed sexaginta ad ambiendam faciem
 sunt, uno aduiabilem calli, superne aequoream uirentemque, soli ubere et mollitudine diuitem.
 Chorieni id castellum uocabant regis nomine, qui illuc confugerat Choriennus. Veram quod
 eius saxi calcem naturali nallo munitam intueretur, id primum explet caesu frondium et adgestu
 humi saxorumue opere perucaci. Iam denique labore perfecto scalisque admotis Choriennus
 20 interuunt Oxyarta pretium ueniae uictori se suosque transscribit. Eodem merito procurationem
 sibi accepit quod regnum habebat, quoniam uictorem exercitum non labore militiae modo adeo
 conperendinatae, uerum hiemis quoque ui et indigentia fatigatum apparatus sui largis opibus
 refouisset, nec decima quidem parte totius affluentiae dispensata. Ad haec siqui rebellium

2 incensionem talento A, fort. scribendum talenta duodecim sec. Arrian. IIII, 18, 7 ἑρδα ἢ ἐπιπέρας
 Αἰζάρδος τὸ πρῶτον ἀναβαρὺ δώδεκα τάλαντα αὐτὰς τὸ γίγας, cf. Curt. VII, 41 12 praemium erit ei, qui
 primus occupauerit, talenta decem p(rimo tunc p)recium A, litteras quas uncis inclusi in ras. scr. man. pr.:
 uerba pro portione interponenda esse duxi 3 quadringenti A, quidem trecenti uiri conī Klugius propter
 Arrian. IIII, 19, 1 4 quam fiebant A, corr. Klugius 5 omni A, uocabulum haud dubie corruptum,
 omnes Kochius 6 et erneames 7 dederant A, corr. Kochius 8 quam inserabiliter A, inreserabiliter
 conī. Peiperus ut copiae nec incertum an noc 9 uiris XX desideratis A, uiri triginta desiderati sunt
 Klugius coll. Arrian. IIII, 19, 2 deiectis 10 niuum A, niuium Maius 11 copiis ex cupiis fec. man. pr.
 actusque quom Oxyartae scripsi, quomodo si arte A, quomodo si in arce conī. Maius Batranorum
 12 coniugat scripsi, coniugat A, coniungit Maius 13 quam 14 debitum 15 ad ambiendam faciem
 sunt (sunt per compend. scr.) A, ad ambiendam faciem sunt Maius, ad a. faciendā sunt idem coniecit in adnot.;
 ad ambagem faciendā siue faciendam sunt proposuit Zachariae 16 uno add. Klugius coll. Arrian. IIII, 21, 2
 ἀνοδος δε ἐκ αὐτῆς πῖα aluiabilem A, corr. Letronnius mollitudinis A, multitudinis Klugius coll. cop. XXI
 copiis diues 17 Corienisi ad castellum qui A, nam quis? illi A, illuc Maius confugerant Corunus
 A, corr. Maius 18 explete esu 19 saxorumue A, saxorumque Maius perfecto scripsi, peructos callisque
 A, prouecto scalisque Maius Corienus 21 militiae 22 hiemes 23 sequi

reliqui omnibus perditis subingatisue repedit Bactra tempore, quo Callisthenes una cum in
sidiatoribus regis suspectatus est.

XXXXVI. Hac sub fine Alexandro Persarum imperium integratum est, quo tuendo Amyntae
dato Bactris ipse profectus retransmittit protinus Caucasum quem terminare Taurum diximus,
nomine modo de continuatione mutato. Undecima die quam supermolitus est illic Alexandriam
uenit. Transmissis inde regionibus Parapamisadarum perque Nicaeam oppidum et Cophena
flumen Indum petere contendit Taxile sibi munifico, qui partes quibus uiandum primas Indiae
tunc tenebat, eumque praemittit una suis paratum Indi transmissionem. Conatum denique
Astem hostium ducem uiantibus intercedere capiunt, itaque peruian multis aliis gentibus
caesis et oppidis captis. Nec minus Alexander agens, siquis obturbet, insequentis sagitta etiam
humerum superscribitur; Choeque anni transmissio quisquis obturbet, insequentis sagitta etiam
incensam desperatamque a ciuibus instaurari procurat merito opportunitatis. Tum reperta
hostium multitudine trifariam superat iustis omnibus proeliis. Ducenta denique triginta boum
milia illic capta formae merito destinata una captiuis Macedoniam cultum agros suorum et
† suascitum.

XXXXVII. Compertoque gentes Accas quadraginta milia armauissent per amnem Guraeum
in eos ire festinat. Eique in oppida discessere in id longe ante munita. Sed enim castra
eminus molientes irruunt Graecos; hique astu cedere simulant, conuerso denique agmine ster-
nuntur; pars muro clauduntur omni praesidio munitissimo. Sed enim res haud in facili erat
duplici septu munitos accedere, et ibi denique Alexander cruce sagitta vulneratur. Sed die
quarta belli in opera prae muro interfecto rege se dedunt. Idque Alexandro uolenti admodum
fuit, ut commilitio accederent; sed ubi producti fidem mutant, uallati caeduntur.

1 repedita A, repedit *Klugius*, repedit ad *Peiperus* una cum uocis pro multo sane uisitate una
praepositionis usu conuinctos non erat quod *Hausius* in suspicionem uocaret, cf. cap. XI 3 Haec Amyte

4 Caucasumq; inremin Taurum A, corr. *Kochius coll. cap. XXXIII*, Caucasum quem eundem Taurum
Maius, Caucasum quem interim T. *Peiperus* 5 de continuatione mutato A, non continuatione mutata con.
Kochius 6 Parapamisadidum oppidum et foena post contendit litura uuius uel duarum lit., fort. &

7 partes A, partibus con. *Kochius* 8 pretermittit conatum. Denique datum hostium A, emend.
Klugius; de Astis nomine ex *Arrian. IIII, 22* 8 restituendo iam *Maius* cogitauerat 10 oppidis

11 Choeque anni *Maius*, Euique aut Euaque anni A Argacum A, Arigaem *Klugius coll.*
Arrian. IIII, 24, 6 Ἀλεξανδρος ἐκ πόλεως κατήλθεν ἢ ὄνομα ἦν Ἀργαίων καὶ ταύτην καταλαβάντι ἐμπερησμένην
ὑπὸ τῶν ἑνοικοντιῶν. *Peiperus* *Maius* et *Muellerus* *Andaca* urbem (*Arrian. IIII, 23, 5*) huc pertinere
coniecerant 12 incensa uerisimilius quam incensam desperatamque oportunitatis 13 praeliis

14 Machedio suorum et suascitum A, suorum et suosce *Maius*, suos et suorum amicorum aut amicum
Kochius; equidem in uera lectione inuestiganda frustra desudauit 16 compertoque A, Tum comperto *Maius*

Accas A, idem gentis nomen cum bis recurat, retinere satius duxi, quanquam apud *Arrianum* sunt
Ἀσασσῆνοι uel *Μασσασσῆνοι* cf. *Klugius* pag. 12, adnot. 40; cf. *Schmieder. ad Arrian. IIII, 25, 5* et 27, 5 et
Duebneri adnot. crit. pag. XVIII amne Poturaem A, Guraeum *Muellerus coll. Arrian. IIII, 25, 7*, Potamo-
guraem *Peiperus* 17 in eo scire oppidam discescere 18 hincce A, corr. *Maius*, hi nocte con. *Peiperus*
sternitur 19 aut 21 se supra lin. add. man. pr.

XXXXVIII. Hic Coeona ducem mittit Baziphara obsidere Attalumque Hora urbem, ratus casu Accarum eos ad obsequium ductum iri. Sed his loco magis quam exemplo fidentibus ipse utramque urbem quamvis impigre oblectatas, Baziphara siue Horam, nullo negotio transiens capit, quamquam Bazipharae niri contemptu paucorum aduenas irmissent. Vbi tamen plerique cecidere, quisque enaserat petram munitissimam confluunt. Is locus petrae ducentis stadiis circumitur, erigitur decem, adita tenni, mollis in calmine et fontium scatens patiensque industriam mille hominum ruralium. Igitur eo uentens capit plurimas ciuitates. Tum petram adgresso obsidionemque molienti transfugae duces coepta moliminis uiam praeunt ei insensus. Itaque capti deductique praedas uictori fuere qui bello restiterant. At enim nuntiato rursum Assacanos Indos armis oppressisse studio fidentiore et elephantes suos per siluestria amandasse, ubi eo uenit, muros desertos incensamque urbem uidet et dilapsos omnes, qua tutius lateant. Quare aliis persecutione legata quaesitisque eorum elephantis et captis Indum cum exercitu uenit et his, quae longius sunt necessaria, coactis repertaque transitui substantia non sera transmittit.

XXXXVIII. India omnis orsa a septentrione amplexaque omne quicquid est persicum, Aegyptum usque Aethiopasque continuat. Ipsa nero extrinsecus ubique oceano munitur interfluo mari Hippalio, cuius sinus Persas includit. Sed enim nomen hoc Indiae late dispersum multarum admodum gentium est ferax, praecipue beluarum inter odora gignentium, qui sunt elephanti draconesque ingerales; nam pardi leonesue uel tigres iuxtim haec cioures fuant. Ea uero tempestate quam loquor potens Indiae Porus erat, stupendus satis supra hominum

1 Hic A, Hinc *Maius* mit Bazifara A, Βάζιφα *Arrian. III, 27, 5* Hora A, Ὥρα *Arrian. l. s. z.*
 2 casus eos A, eas *Maius* ductu 3 Bazifara *codicis uerba* Bazifara siue Horam *tanquam spurium additamentum reiecit Kochius* nulla transita 4 aduenas A, Macedonas *Klugius* 5 corumitur *incertum an eorumitur an torumitur* decem A, undecim *coni. Klugius coll. Arrian. III, 28, 3 ἕνος δε ἀντήρ, ἕνατερ ἡδραμολίταιον, σταδίων ἑδεσσα* patensque 7 ruscularum A, ruralium *Letronnius* 9 uictori *errore om. Maius* restituerant 10 saca muros A, Accas muros *Maius, Assacanos uel Assacenos Klugius coll. Arrian. III, 30, 5* 11 amdasse A (*lin. supra in addita*) elefantes 12 persecutionem elephantis
 13 Indu cum exercitum his A, hic *Klugius* necessaria copiis repertaque A, necessariis copiis reperta *Maius*; coactis *scribendum esse existimari pro eo quod est copiis* 14 substantiam non sera dicitur substantiam, quippe quum prope flumen Alexander nactus sit; *cf. Arrian. III, 30, 9: ἔπι δὲ καὶ εἰς ἐργασίαν ἐνέταξε παρὰ τὸν ποταμὸν, καὶ αὐτὴ ἐκόπη αὐτῷ et. q. s.* 15 persicam 17 Hippalio A, Hippalico *coni. Letronnius, Hippalio Peiperus. Hippalici siue Hippalii nomen ceteris scriptoribus ignotum mari Erythraeo ab Hippalo gubernatore inditum esse monuit Letronnius; cf. Arriani qui fertur peripl. § 57: πρώτος δὲ Ἰππαλὸς κυβερνήτης, καταναύτας τῶν θάλασσαν τῶν ἐμπορίων καὶ τὸ σῆμα τῆς θαλάσσης, τὸν διὰ πλάγους ἐξέφερε πλοῦν* 18 inter odora gignentium A, inter ceteras ingentium *coni. Mullerus* 19 draconesque ingerales uidentur esse δράκοντες πλεθραῖοι; fuit cum scribere mallet iacurales i. e. uenenatos; *cf. Gloss. Labb. p. 255 ed. Lond. iacurale ἐπιθήμιον aut iaculares coll. Gloss. Labb. l. s. z. iaculares ἀκονιστοὶ et iaculis (i. e. iaculus, ἀκοντίας ἢ ὄφις), de quo serpentium genere Plinius (VIII, 23, 25) ait: iaculum ex arborum ramis uibrari, nec pedibus tantum paucenas serpentis, sed et missili uolare tormento*

magnitudines, neque uero ingenio inferior quam artibus. Is ubi seit Alexandrum ad sese moliri, absit obnuntiat; sed incitat magis serique bello superatur et capitur. Receptus tamen ad amicos Alexandri merito uirtutum procurare quod rex erat recepit. Ita pars est uirtutis his, quibus praefueris ut potior, aequo animo mox cessisse potiori; quoniam quisque mediocritatis est agnitor, satis fecerit sese noscendo.

L. Exim magnas Pecanum et Musicanum regiones exsequitur ac sibi congregat. Petram quoque quae Aornis uocatur affectat, cuius proceritudo sunt stadii quadringenti, supra cultoribus diues haud minus locupletibus quam securis; et est ei nomen ex celsitudine, quam nec alites superuolent. Sed enim hic quoque optinet fixu uectium, uia scansili et acsididas petitam. Nam . . . . . magnitudine cum primatibus, quod ultra gentes, quas bello idoneas comperisset experiretur. Quo aduersum eas animo arderet? Milites uero ad haec ultra laborem uel pericula deprecabantur, annos decem, uulnera et suorum desiderium numerantes. Data igitur fessis quiete uolentibus utitur. Succenturiari tamen dimissis alios e patria iubet. Itaque uictoriae auaritia usus oceanum uenit.

LI. Ibi quoque inmodicus cupiditatis, quoniam in nauibus textis periculum uellet facere naturae, et quid sibi uel quisque id uellet ultra liceret. Iam denique composito apparatu Neptuno sacros tauros in mare donariaque ex auro deieceret, pretium noti faciens, si redimi haec a diis liceret. Verum repente cum flatu uiolento rediens haustus oceani solito uehementior omnes hoc paratos inter naues configit et mergit. Neque agnitu difficile id erat, Deos noto refragrari, quibus quamuis ipse obniti abnuat, nequid impium audeat temptare, mittit tamen promptos audaciae nihilue regi audentes negare Onomarchum et Neona, (congestis nani quae enique sic uolenti in longum usui necessaria) uti circum putato oceano comperita nuntiarent.

1 artuatus A, artubus Maius ubi sit 2 moliniri A, moliri ire Peiperus, moliri iter Maius 3 amicus
 4 his A, ea Maius patior sane nunc mox A, Kochio suatore scripsi quod ipse conieceram aequo animo
 mox 6 magnos Pecanes seu Pecani qui fuerint, non liquet; uerum prope accedere Porticani regia
 cuiusdam nomen, cuius mentionem inicit Diodorus XVII, 102, monet Klugius. Nec Musicanorum mentionem
 factam reperias nisi ab uno Curtio VIII, 8, cum a reliquis scriptoribus rex alicuius Indiae regionis Musicanus
 uocetur cf. Klugius pag. 23; uerum frequenter apud orientis populos terrae ac principum nomina consentire
 constat 7 quae add. Maius 8 aut 9 hic A, hanc Maius uectium A, corr. Maius in additam, ed.
 Mediol. scansili acsididas pentitam A, scansili ac insidiis appetitam (scribendum erat petitam) Maius parum
 probabiliter; scansili, at ardua petitam Kochius; codicis scripturam intactam reliqui, dum quis meliora pro-
 tulerit 10 Nam magnitudine cum primatibus A. Iam de magnitudine belli ortus est questus cum primatibus
 Maius; lacunam indicauit bello A, Helladi Klugius coll. Ps. Callisth. III, 1 quas add. Kochius com-
 perisset experire A, coegisset experiri Maius, compulisset experiri Klugius; in conformandis uerbis Kochium
 secutus sum 11 quae A, quo Maius labore 13 quieti patria (alteram a tit. supra lin. add. man. pr.)
 15 quoniam in nauibus 16 et quod A, coquid Klugius Iam denique uerba usque ad diis liceret (lin. 18)
 cuncta memorabili errore om. Maius 17 donaria quo precium 19 hoc A, ad hoc Maius agnito 20 abnuat
 addidi ex con. obniti negat Maius, obniti nolit Klugius 21 audaciae nihilue A, nihilque Maius audentes
 A, audentes Maius; cf. quae in proleg. dici Onomarchum et Neona A, uulgo nominantur Onocritus et Nearchus
 22 circumputato A, circumspectato Letronnius, circumsrutato Zachariae

LII. Quippe Alexandrum animo fuisse ad appetentias rigido et indomito, hic quoque considerandum reliquit. Erat civitas Indiae quam multi confugerant magnitudine nimia et firmitudine inexpugnabili. Quam ubi Alexander obsidione adoritur, iubet fieri scalas pro muro praecelsas, easque admotas cum uegrandibus saxis desuper frangerent repugnantes, sola perdurat qua rex una duobus satellitibus euicerat, ipsum quoque multis desuper uel qua quisque poterat retrudentibus. Et quamuis scalas omnis suorum comminui uidisset neque ullo sese idoneo auxilio periclitaturum, irruit tamen unus omnia hostium milia una praedictis, (Peuceste scilicet et Ptolomaeo), atque cunctam multitudinem protinus urbis eius in sese conuertit. Perdius igitur duobus secum satellitibus conspirantibus rem pleni exercitus agitabat, ni uergente iam die a latere summo uulneretur et recepto altius ferro decipi uiribus occoepisset. Id Macedones coniectati qui foris rem agebant, metu ne quid ulterius, (occupatis in regem intramuranis uniuersis nec desuper prohibentibus siquis irrueret), ui claustra effringunt suppetiatique in tempore iam regem sui recipiunt diffidentem. Facti denique mox ex indignatione saeuiores indiscretius dextris in aetates et sexus usi uices optinent, internecione omnibus caesis.

LIII. Exim constanter suadere milites regi conspirant, ne sese ulterius periculi uilitate damno tamen in proeliis abuteretur tanti prodigus sanguinis, obtinentque ne ultra, uerum Babylona ut redeat; Babylonique multo cum honore suscipiant. Per septem denique dies Alexander eo regressus Diis sacrificio operatur, quo fortunae grauamen repensaret. Post id conuiniis et uoluptatibus comioribus causam morti hinc dedit. Morem sibi proceres exercitus fecerant, uti mutuo sese conuiniis acciperent. Enim cum forte apud Medium conuiuarent, comessatione sese illis conuinam facit. Statim denique Herculis Medius scyphum offert ad uina, neque is honorem Dei nomine aspernatus poculum complet stringitque continuum; eaque tantarum uirtutum uero causa ad mortem fuit, ut, quem tot bellis aduersa uulnera non uicerant, sub fati inuidia iuuenilis confidentia solueret.

4 cum uegrandibus *scripsi*, cumue grandibus A, cum grandibus *Maius* 5 desuper uel *scripsi*, desuper ut A, d. aut *Klugius* 7 ideo auxilio A, *emend. Muellerus ex cod. regio 4880, in quo Iulii Valerii (III, 17) uerba et colentium uastitate excipiunt ea quae sequuntur, fortasse ex ipsius aliquo Itinerarii codice desumpta*: Interim cum unam civitatem Indiae obsideret, scalas muro percelsas admoueri iubet. Quibus admotis cum praegrandibus saxis de saxis (delectis *corr. Muellerus*) frangerent oppugnantes, sola qua rex pugnabat durauit. Et cum nullo auxilio idoneo socios subuenire posse uideret, irruit solus omnia hostium milia, multitudinemque urbis in se conuertit: iamque urgente hoste a latere summo uulneratur et recepto altius ferro defici uiribus occoepit. Id Macedones coniectati ui claustra effringunt regemque suum (*corrigendum erat sui*) diffidentem recipiunt; *cf. Muelleri adnot. ad Pseudo-Callisth. pag. 120 coll. pag. 176; eadem fere graece exhibet Pseudo-Callisthenes ed. Paris. n. 1711; cf. pag. 99 adnot. 12 ed. Mueller.* Peuce scilicet tholomeo qui A, atque *Kochius*. 8 cunetantem A, cunctam *coni. Maius* 9 diu A, duobus *Kochius* die et latere A, *corr. Muellerus ex cod. reg.* 10 decipi A, defici *Maius* in Macedones A, *corr. Maius* 12 tempore 14 usi *inseruit Klugius* uires A, uices *Kochius* internecione 16 dampno proeliis tanta prodigii 17 Babylona 18 quo fortunae grauamen *scripsi*, quos fortunae gramen A (*ita tamen ut postrema syllaba non prorans certa sit*), quos f. gratas *Maius*, quo f. gratiam *Klugius* 19 comitoribus 20 acceperant forte *ex fortem corr. man. alt.* comesatione 21 conuiuio 22 his asparnatus poculum *ex populum corr. man. pr.* continuum A, continuo *Maius* 24 iuuenilis confidentia *incertum an confidentia*

LIII. Cuius ne casus prius quam laudum memor sim, ea quoque ponam hic, quae per diligentiam laboravit. Quippe quamvis bellorum ultra pertaesus consulenti per se exercitui concederet, bono tamen labori nihilum peperit. Electo denique sibi ad eiusmodi patientiam comitatu ad Heronlis stelas famae iactantia persecutus est, diebus nonaginta continuis emensa uia, dignam quidem illam rem pretio tanti laboris, signis aurem ad fidem dicentis inclinet. ⁴ Si quippe tituli alter auro pingui, alter argento proceritudinis erant duodecim cubitorum, crassi uero per quadrum cubitis binis, adeo immenso pondere, ut eius periculum ipse rex fecerit terebrata crassitudine auri eius, cuius damnum mille quingentis mox aureis inferciuerit. Verum exim reuertens praerupta per loca caelo inlucido ut iuxtim se niantes nix mutuo noscerentur, tandem Thermodonta annem . . . . .

19

1 nec priusquam 4 stellas emensa uia A, 5 quidam 6 III titula potius quam tituli A, post a litteram Maii tischeri inductam sequitur spatium duorum litt., ut tituli uocem scriptam fuisse existimauerit Studemundus 8 terebrata XII 9 ut inseruit Maius 10 Themodonta

INDEX NOMINVM

(asterisco notata sunt nomina coniectura restituta).

- Abii Scythae 19, 15; 23, 1 et 4   abii mores 23, 3
 de Abiis legatio Scythica 22, 19   Abiorum rex
 23, 2
- Abdera 5, 8
- Abraxares 16, 21
- Abydus 5, 9
- Accae gens 25, 16; 26, 2
- Aeacidae 3, 12; 21, 12
- aegense theatrum 3, 14
- Aegyptus 10, 21; 26, 16   Aegypti opima 11, 12
 Aegypti dii 11, 14
- Aeropus 7, 1 et 4
- Aethiopes 26, 16
- Alexander Aeorpi 7, 1 et 4
- ALEXANDER MAGNVS 1, 3 et *deinceps usque ad* 28, 18
- Alexandriae cognomines 19, 19   (Alexandria urbs
 Aegypti 11, 16 et 12, 16)   Alexandria (in Cau-
 caso) 17, 22; 25, 5   (Alexandra) ad Tanaim urbs
 19, 18; *cf.* 20, 8
- Amphipolis 5, 6
- Amyntas 25, 3
- Amyntas (Sostrati pater) 22, 12
- Anticles 22, 12
- Antipater (Macedoniae procurator) 5, 3
- Antipater Asclepiodori 22, 12   Antipatri nox 22, 12
- Aornus 18, 7
- Aornis petra 27, 6
- Arachotae 17, 19
- Aradus 9, 18 rex Aradi 10, 4
- Arbelum 13, 9; 15, 6
- * Arigaeum 25, 11
- Arii 17, 9 *sqq.* 21, 5   Ariorum satrapa 17, 13   Ario-
 rum regia 17, 15
- Arimaspi 21, 6
- Ariobarzanes 15, 25
- * Aristonicus 23, 16 et 19
- Armeniae montes 12, 19
- Arsames satrapa 7, 14 et 16
- Arsacidae 21, 12
- Artaxerses 17, 11
- Asclepiodorus 22, 12
- Asia 4, 19; 5, 10 et 12; 6, 19; 19, 8 [19, 9]
- * Asisines 7, 2
- * Assacani Indi 26, 10
- * Astes 25, 9
- Athenienses 6, 15; 12, 15
- Attalus 5, 11; 26, 1
- Autophradates 10, 4
- Babylon 15, 11; 28, 17
- Babylonia 12, 20; 15, 14
- Babylonii 28, 17
- Bactra 14, 2 et 4; 16, 7; 18, 7; 25, 1 et 4
- Bactriani refugae 17, 12
- Batis eunuchus 10, 22
- Baziphara 26, 1 et 3 *sq.*
- BESVS satelles regis 16, 13 et *deinceps usque* 21,
 Beai socii 19, 20
- Bithynia 7, 11
- * Bunelus amnis 13, 9
- * Cadusii 14, 21
- Callisthenes 22, 2 *sqq.* 25, 1
- Canopus 11, 15
- Cappadocia 7, 12
- caspiac Phylae 16, 9
- Castores 21, 15
- Caucasus 17, 21 et 25; 19, 8; 25, 4
- Causamela 13, 10
- Choës amnis 25, 11
- Chorasmiorum rex 23, 6
- Chorienus rex 24, 17 et 19   Chorieni castellum 24, 17
- Cilicia 7, 12 et 14; 8, 8 et 9

- Citus 6, 12; 21, 14 *sqq.*
 Coele 9, 15
 Coenon dux 26, 1
 Constantinus (Constantii) pater 2, 5; *cf.* 3, 3
 Constantinus (Constantii) frater 2, 5 Constantinus
 imperator 2, 5
 Copen flumen 26, 5
 Craterus 23, 20; *19, 23
 Cydnus 7, 17
 Cypri 10, 5
 *Cyra 19, 24
 Cyri thesauri 16, 3 Cyri ciuitas 19, 21

 Daci 4, 18
 Dalmatae 4, 18
 Damascus 9, 4 *et* 26
 DARIUS 8, 9 *et deinceps usque ad* 17, 17
 Darii mater 9, 8 *et* 12, coniux 9, 8 *et* 24, 13, mulieres
 9, 9; filiae duae *et* filius 9, 8 affectus 9, 1 *sqq.*
 affectiones 9, 20 *f.* 10, 12 amicitia 17, 7 eunuchus
 13, 11 interfectores 17, 17

 *Ecbatana 16, 10
 Epardus 21, 5
 Epimenus 22, 12
 Etumandrus 21, 5
 Eucrytae 21, 5
 Euphrates 9, 14; *12, 18 12, 19 limes Euphratis 10, 13
 Europa 19, 9
 Euxinus 4, 17; 7, 10; 19, 10.

 Galatia 7, 11
 Gaza 10, 22; 11, 10; 19, 23
 Gerostratus rex Aradi 10, 4 Gerostrati filius 9, 16
 Getae 4, 17
 Graeci 5, 18; 8, 14; 16, 5; 20, 4; 25, 18 graeci cus-
 todes 19, 21 graecae legationes 12, 14 Graeci
 quingenti qui Dario mercede militabant 17, 3
 Graeciae 23, 9
 Granicus 5, 15 *et* 16; 12, 16 Granici propugnator 21, 14
 *Guracus amnis 25, 16

 Haemus 4, 16
 Halicarnassus 6, 20
 Hammon 3, 12; 8, 16 Hammonis sacrum 12, 1 patris
 dei oracula 12, 14
 Hebrus 5, 8
 Heliopolis 11, 14
 Hellespontus 5, 3
 Hephacstion 9, 11
 Heraclides 3, 13 Heraclidae 21, 12
 Hercules 9, 29 Herculis scyphus 28, 21 Herculis
 stelae 29, 4
 Hermolaus Sopolidis 22, 7, 11, 17
 Hippalium mare 26, 17

 Hispaniae 2, 11
 Hora urbs 26, 1 *et* 3
 Hyrcania 16, 7 *et* 19; 17, 9 hyrcanum mare 19, 8
 Idaeis conuulsis 5, 16
 Illyrii 4, 18
 India 26, 15 *et* 20 Indiae nomen 26, 17 Indiae ciuitas
 28, 2 Indiae 17, 20 Indi 23, 8 *et* 22; 26, 10
 Indus 25, 7 Indi transmissio 25, 8
 Issus 8, 11 Issicum bellum 13, 15
 Iuppiter Hammon 3, 12

 Lacedaemonii 3, 16
 Liber 12, 7; 21, 15 *et* 23
 Lycia 7, 1
 *Lycii 10, 5
 Lycus flumen 15, 3
 Lydia 6, 18

 Macedo 5, 17 Macedones 8, 10; 14, 1 *et* *10; 15, 8;
 17, 13; 19, 10; 20, 18; 28, 10 imperium Mace-
 donicum 5, 3
 Macedonia 3, 15; 6, 16; 7, 10; 10, 6; 25, 14
 Macotis 4, 17 macotis paludibus 19, 9
 Mallos 8, 9 Mallonii 10, 5
 Maracunda quae Sogdianis est regia 19, 7; 20, 6; 23, 14;
 21, 1 arx Maracundae 20, 19
 Mardi 17, 4 *et* 5; 21, 5
 Maronia 5, 8
 Massagetae 23, 15
 Mazaces satrapa 11, 13
 Mazaeus 12, 18
 Media 15, 11; 16, 6 *et* 11 Medi 21, 10 medica ami-
 citia 10, 4
 Medius 28, 20 *et* 21
 Memphis 11, 13 *et* 15; 12, 14
 Melana amnis 5, 8
 Mithridates 6, 9
 Moesi 4, 18
 Musicanum gens 27, 5

 Neon 27, 20
 Neptunus 27, 16
 Nicaea oppidum 25, 6
 Nilus 11, 13

 Oceanus 26, 16; 27, 13 *et* 17; 27, 21
 Olympias 3, 12 *cf.* 5, 6
 Onomarchus 27, 20
 Orbelus mons 4, 15
 Orpheus musicus 5, 1
 Oxus flumen 17, 23; 18, 7; 23, 9 aluus Oxi amnis
 18, 15
 Oxyartes 24, 13 *et* 20 *Oxyartae regis affectus 24, 11

 *Paeones 14, 5 *et* 8; *cf.* 14, 11

- Palaestina 10, 21
 Pamphylia 7, 6
 Parapamiasidarum regiones 23, 6
 Parmenion 5, 11; 8, 4; 10, 14 et 15; 13, 30; 14, 24 et 26; 15, 5
 *Parthiaci 17, 9
 Pausanias 3, 14
 Pecuniarum regiones 27, 5
 Peloponnesus 3, 15; 5, 3   Peloponnesenses uires 4, 14
 Pelusium 11, 12
 Perge Pamphyliæ 7, 6
 Persa 5, 11; 9, 7   Persae 2, 7; 3, 16; 5, 15 et 19; 7, 3; 8, 14 et 27; 9, 21; 11, 23; 13, 13, 17, 23; 14, 10, 13, 25; 15, 9; 16, 1; 26, 17   persica expedio 1, 2
 quicquid est persicum 26, 15   Persarum omne regnum 15, 17   persica multitudo 14, 21   nanaia 8, 16   persicarum opum conditorium 9, 26
 persici montes 15, 24
 *Persagadae 15, 2
 Peucestes 28, 7
 Pharasmanes Chorasmiarum rex 23, 6
 Phaselis 7, 1
 Philippi, urbs philippæ 4, 16
 Philippus 3, 13 et 14; 7, 4; 21, 7 et 19
 Philippus medicus 8, 3 et 4
 Phoenice 9, 16   Phoenices 10, 4
 Phrataphernes satrapa 15, 21
 Phrygia 7, 1 et 10
 Pinarus amnis 8, 38
 Pisidia 7, 8
 *Pithon 23, 16
 *Polytimetus amnis 20, 21; 21, 3
 Gnecus Pompeius 2, 11
 Purus Indiae potens 25, 20
 Pylae fauces montium persicorum 15, 24
 Pylae caspiae 16, 9
 Ptolomaeus Lagi 19, 1; 22, 15; 38, 8

 Rhodii 10, 5
 romana arma 2, 8   romana ciuitas 2, 9   romana
 astra 3, 10

 Buxane 24, 12
 rubrum mare 17, 30
 Sagalassus 7, 9
 Sagaria 7, 10
 Sardes 5, 18
 Satibarzanes Ariorum satrapa 17, 13 et 15
 Scythae 14, 3 et 11; 20, 7, 11, 21   Abii Scythae 19, 15
 Scythae equites 13, 24   scythica legatio 22, 19
 scythicae Vnimammæ 23, 7
 Side 7, 7
 Siden 10, 3
 Sogdiani 19, 7; 20, 20; 23, 9 et 16   Sogdianorum
 plebs 23, 24
 Sostratus Amyntæ 22, 12
 Spartani qui Darii amicitiam petierant 17, 7   Spartano-
 rum legati 9, 27
 Spilamenes 21, 2; 23, 15 et 19
 Spithridates 5, 11
 Strymon 5, 6
 Susa 15, 11 et 18   Susia ciuitas 17, 10
 Syria 3, 15   *Syra uates 22, 14

 Tanais 19, 8, 9, 18; 20, 7 et 12
 Tarsus Ciliciae 7, 12 et 16
 Taurus 7, 12; 17, 25; 25, 4
 Taxiles 25, 7
 Terentius Varro 2, 11; cf. 2, 15
 *Thapsacus 12, 18
 Thebae boeotiae 4, 19   Thebanorum legati 9, 27
 thessali equites 8, 27
 Thracæ 4, 15
 Tigris 12, 21; 15, 19
 Tyrus 9, 28; 10, 1 (?) et 9; 12, 17

 Varro u. Terentius
 Vnimammæ scythicae 23, 7
 Vxii 15, 19, 21, 22
 Xanacerta in Hyrcania 16, 23; 17, 9 et 16
 Xersis thesauri 16, 3   Xersis iniuria 16, 4